

UNIVERZITA PALACKÉHO
V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

OBOR: DĚJINY VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

Románský kostel v Řezovicích
Bakalářská práce

Lenka Holčapková

Vedoucí práce: **Doc. Ing. Pavol Černý, PhD.**

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci zpracovala samostatně a pouze na základě literatury uvedené v závěrečném seznamu.

Na tomto místě bych ráda poděkovala Doc. Ing. Pavlu Černému za vedení práce a paní Řezáčové z Řeznovic za pomoc a cenné rady. Dále děkuji svému manželovi a rodičům za podporu, kterou mi při studiu poskytli.

Obsah

Obsah.....	3
1 Úvod.....	4
2 Původ Řeznovic.....	6
3 Historie popisu kostela sv. Petra a Pavla v Řeznovicích před rokem 1920.....	8
4 Archeologický průzkum.....	11
5 Architektura.....	13
6 Inventář kostela.....	18
6.1 Křtitelnice.....	19
6.2 Kámen s dutým křížem.....	20
6.3 Záhadná kamenná deska.....	23
6.4 Náhrobní kameny vladyků z Budkovic.....	25
6.5 Náhrobní kámen paní Markéty Hadburkové.....	25
6.6 Náhrobní kameny rodiny Ridů z Hrubšic.....	26
6.7 Jiné náhrobní kameny.....	27
7 Nástěnné malby.....	28
7.1 Nápisy na zdi.....	28
8 Románská architektura na Moravě.....	30
9 Kvadratické centrály.....	34
9.1 Kostel sv. Jana Nepomuckého Na Zábradlí.....	36
9.2 Kostel sv. Petra a Pavla v Řeporyjích.....	40
9.3 Kostel sv. Kříže v sázavském klášteře.....	40
9.4 Kostel sv. Jana Křtitele ve Vliněvsi.....	41
9.5 Hradní kaple v Blatné.....	41
10 Závěr.....	42
11 Summary.....	44
12 Anotace.....	45
13 Poznámky.....	46
14 Literatura.....	48
15 Seznam vyobrazení v příloze.....	51
16 Obrazová příloha.....	55

1 Úvod

Obec Řeznovice nalezneme na jižní Moravě, 5 kilometrů jihozápadně od jihomoravského města Ivančice. V současné době leží pod správou právě Ivančicím.

První známky osídlení Řeznovic pocházejí již z tzv. mladohradištního období. Obec ležela na důležité pojihlavské zemské stezce, která vedla od Mušova k Třebíči a na které vzniklo mnoho pozdněrománských staveb.

První písemné prameny o obci Řeznovice [1] pocházejí ze 13. století. V tomto čase byly Řeznovice rozděleny na dvě části. K dolní části patřila osada a k západní knížecí dvorec a románský kostel sv. Petra a Pavla. Jedná se v podstatě o jedinou zachovalou stavbu tohoto typu v celé České republice. Poslední podobná stavba byla v Praze na Starém Městě – kostel sv. Jana Křtitele Na Zábradlí, která byla v 18. století zbořena a přestavěna na obytný dům.

Také název Řeznovice může být odvozen od vzdáleného Řezna, kde stojí kaple Všech svatých, která má podobnou koncepci jako kostel v Řeznovicích. Je také možné, že výstavbu prováděli stavebníci právě z Řezna. Podle novějších výzkumů je však název odvozen pravděpodobně od řezáčů, panských služebníků - dřevozpracovatelů.

Když se mluví o řeznovickém kostele [2], hovoří se často o rotundě. Nejde však o stavbu rotund, jak je známe. Tato rotunda je tvořena hranolem na čtvercové základně se třemi půlkruhovými apsidami a zakončená je osmibokou věží. Zde lze použít „vtip“ Jana Wericha: „a tam byla taková čtverhranná rotunda“¹. Původní dřevěný krov je dnes nahrazen cihlovým

kuželem. Stavba se skládá z precizně opracovaných kvádrů z nedalekého hrubšického lomu.

Přesné založení této stavby nelze jednoznačně určit, v mnoha publikacích se setkáváme s různými datacemi. Většina se však shoduje na období kolem poloviny 12. století.

Podoba původní stavby vydržela až do konce 15. století. V této době došlo k mnoha úpravám.

Jak původní románská stavba vypadala, víme hlavně díky průzkumům pomocí sond, které byly provedeny při opravách.

2 Původ Řeznovic

Řeznovice leží na pravém břehu řeky Jihlavy, nedaleko Rokytné. Podle Ladislava Hosáka² se osada ještě v roce 1295 jmenovala Breznowicz. Tato osada byla původně rozdělena na dvě části, Dolní a Horní Řeznovice [3]. V Horních Řeznovicích, prostor mezi cestou k Budkovicím a řekou Jihlavou, bylo nalezeno sídliště s mladohradištní keramikou, až dva metry hluboké jámy s kamennou dlažbou na dně. Tyto kruhové sídlištní objekty představují v prostředí pozdní doby hradištní většinou pece. Dále byly nalezeny střepy s vlnovkami, kostěná brusle – hladidlo, obroušená kolečka – asi ploché přesleny, zhotovené ze střepů a železné předměty³. Bylo tam odkryto šest hrobů. Jeden byl z části obložen otesanými kameny na dně se silně popelovitou vrstvou. Byly vykopány čtyři hroby z řadového pohřebiště. V jednom hrobě bylo u kostry nalezeno deset bronzových esovitých záušnic. Podle výzkumu Zdeňka Měřínského z roku 1974 vyplývá, že ještě ve dvanáctém století existovala poblíž služebná osada Potěch, která zanikla. Ještě v roce 1245 se však uvádí v písemných pramenech jako ves kláštera v Oslavanech.

Horní ves se modelovala podél silně meandrující řeky Jihlavy. Uprostřed návrší stojí románský kostel. Podle nálezů z pozdní doby hradištní lze v Horní vsi předpokládat zaniklé správní středisko – románský dvorec. Hradisko stálo poblíž kostela a kamenné opevnění mělo společné. Snad opevnění vedlo přes dnes již zaniklý hřbitov u kostela. Fara se v písemných pramenech objevuje až roku 1276, ale pravděpodobně existovala již dříve. Důkaz toho najdeme v písemných pramenech

oslavanského kláštera [4], kde se píše, že mu fara patřila už roku 1260.

I když se románský kostel v Horní vsi datoval většinou do první poloviny dvanáctého století, Václav Richter za původní osadu považuje Dolní ves s okrouhlou zástavbou. Horní ves na nepravidelném půdorysu měla jen kostel, faru a dvůr – tvrz. V 18. století byla z pustého dvora postavena nová fara. Dle toho se usuzuje, že poblíž Řeznovic a zaniklých Potěch původně existoval dvorec, jehož součástí byl románský kostel. Ves Řeznovice se v písemných pramenech poprvé objevuje roku 1252 v konfirmaci markraběte Přemysla u zboží kostela sv. Hypolita na Hradišti u Znojma. Zdá se, že Řeznovice byly zprvu zeměpanským majetkem, protože proboštství sv. Hypolita patřilo králi Václavu I.

3 Historie popisu kostela sv. Petra a Pavla v Řeznovicích před rokem 1920

Podle Eugena Dostála a Stanislava Sochora⁵ se před rokem 1920 kostelem v Řeznovicích zabývalo mnoho historiků. Bohužel, většina z nich se kostelem ve svých literárních dílech věnuje jen okrajově, nebo z jejich popisu architektury je patrné, že objekt nikdy neviděli.

Pro ukázkou: August Prokop ve svém díle *Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung* z roku 1904 dává kostel do spojitosti s templářským řádem, jenž měl nedaleko svoji komendu. Dnes známou jako hrad Templštejn. Toto tvrzení Eugen Dostál se Stanislavem Sochořem⁵ hned vyvracejí a vyvrací to i August Prokop sám. Ve stejném článku si protiřečí, když uvádí, když kostel byl postaven v letech 1110 – 1133. Templáři však byli do Čech povoláni až roku 1156 a na Moravu přišli později. Na druhou stranu August Prokop uvádí asi nejpřesnější popis architektury. Eugen Dostál a Stanislav Sochor jeho popis shrnuli takto: „Kostelíček má na třech stranách čtvercového prostoru prostředního půlkruhové výklenky; dříve měl na západní straně čtvercovou předsíň, která byla při stavbě lodi odklizená. Střední prostor je sklenut podle jeho popisu kupolí (tedy ne křížovou klenbou!), nad kterou se vypíná oktogonální stavba, jejíž strany jsou prolomeny dvakrát sdruženými okny.“⁶

August Prokop klenbu oktogonu přirovnává ke klenbě kaple St. Croix v Montmajouru, kde byla střecha původním závěrem kostela a tvrdí, že dnešní křížová klenba byla později vtažena. Později si Prokop opět protiřečí, když uvádí, že vtažením křížové klenby by byl vnitřek kostela velmi poničen.

Před Prokopem se jako první popisem kostela zabýval Gregor Wolný v *Kirchliche Topographie Mährens* z roku 1837. Podle Eugena Dostála a Stanislava Sochora Wolného⁵ popis je zcela nepřesný a tudíž kostel ani neviděl. Gregor Wolný prý uvádí: „že k presbytáři připojuje se šestihranná věž podepřená třemi čtyřhrannými a po každé straně jednou kruhovou věží. Tímto skoro nemotorným popisem chtěl Wolný asi naznačit, že k základnímu čtverci jsou po třech stranách připojeny apsidy, čímž pak dostává domněle tři čtyřhranné věže jako podporu centrálního šestihranu. Podotýká pak dále, že šestihranná věž má dvojí okna; každá strana této věže je prý prolomena větším jednoduchým oknem a nad ním umístěným menším sdruženým.“⁷

Gregor Wolný o pár let později uvádí svůj druhý popis. Tentokrát přesnější, ale stále s chybami. „Stavba je vystavěna podle jeho vylíčení z pískovce ve formě kříže; za hlavním oltářem má tři apsidy, z nichž prostřední je půlkruhová, kdežto dvě boční jsou čtyřhranné. Všechny tři apsidy jsou zakryty střechou, jež má tvar polokružele. Ramena kříže jsou polookrouhlá a nad křížovým čtvercem vypíná se kupolová věž, přecházející z původního čtverce do osmihranu (zde Wolný opravil již svůj dřívější popis). Každá stěna osmihranu je prolomena větším jednoduchým a nad ním umístěným sdruženým oknem.“⁸ Navíc se Gregor Wolný nezmiňuje o tom, že centrální čtverec je překlenut obvyklou křížovou klenbou a že teprve nad tímto uzavřeným čtvercovým prostorem je nasazena osmiboká věž.

Dalším historikem, který se zabýval popisem architektury reznovického kostela, byl Karel František Zap. Svůj popis založil na zprávě kaplana Františka Honse v *Památkách archeologických II* z roku 1857. Karel František Zap se zabýval jen románskou částí

kostela a tuto část dává do souvislosti s kolínskými stavbami typu St. Aposteln a St. Martin. Dále uvádí: „ že dole čtverhranná, nahoře do osmihranu přecházející věž stojí před samou apsidou a že k oběma bočním stěnám věže připojují se dvě polookrouhlé kaple v téže formě jak apsida.“⁸ Zap podobně jako Gregor Wolný netuší, že se jedná o centrální dispozici se třemi apsidami. Dále Karel František Zap přesně uvádí, že hlavní apsida, jako jediná, má obloučkový vlys a že kostelní loď a sakristie byly přistavěny, ale také uvádí, že každá strana osmiboké věže je prolomena větším jednoduchým okrouhlým obloukem uzavřeným oknem, které ve skutečnosti neexistuje. Zapův popis je mnohem přesnější než Gregora Wolného.

Nejpřesnější popis devatenáctého století podal Ferdinand Josef Lehner a to hned dvakrát v *Dějínách umění národa českého I 1 a I 2*. V jeho popisu je jedna mylná myšlenka a to, že se jednalo o centrální stavbu původně se čtyřmi apsidami. Měl za to, že čtvrtá apsida byla zbořena, když k centrále byla přistavěna podlouhlá obdélníková loď.⁵

4 Archeologický průzkum

Podle archeologického průzkumu ostrožny Rokytné u Moravského Krumlova lze usuzovat, že toto území bylo obydleno již v devátém století. Osídlení bylo rozděleno na dvě části. Přední, vnější část ostrohu nazývána tzv. Malé Hradisko, a vnitřní část tzv. Velké Hradisko.

Boris Novotný popisuje archeologický výzkum takto: „Podle rozložení sídelních objektů lze soudit, že se osada v poloze „Velké Hradisko“ rozkládala zejména v horní, plošinaté a mírně svážené jihozápadní části. Její okraj byl opevněn palisádou, zapuštěnou do základové příkopové rýhy. Těsně u ní stály vedle sebe šikmo situované polozemnicové zahloubené chaty s kúlovo-srubovou konstrukcí stěn. Dalším základním konstrukčním prvkem jsou výzkumem zjištěné zhruba 20 centimetrů široké, patrně základové žlábky (oplocení), spojující navzájem jednotlivé chaty a tvořící zároveň její vnější stěnu. Rovněž ostatní obydlí, zkoumaná mimo okrajovou řadu, byla situována zešikmeně. Smysl tohoto způsobu výstavby lze patrně spatřovat ve strategicky obranných důvodech. Okrajová obydlí byla patrně začleněna do palisády jako součást opevnění. Další pozoruhodností jsou jednotlivé typy ohnišť a pecí. V chatách vybudovaných na okrajích ostrohu byly pece z drobnějších kamenů vystavěny na úrovni zahloubených podlah, to je v hloubce 50 až 60 centimetrů. Jiným typem je ohniště v zahloubené jámě pod úrovní podlahy chaty. Jakési zápeci, projevující se v mělkém zahloubení z jedné strany jámy, sloužilo patrně pro vystlání za lože. Nejstarším typem topného zařízení je

pec, vybudovaná z velkých kamenů, zapuštěná v jámě pod podlahou chaty.

Stěny chat byly, jak vidno z ostře ohraničených půdorysů, stavěny patrně z vodorovně na sebe položených klád, které v nárožích a případně podle stěn zabezpečovaly kolmo zapuštěné kůly. Přítomnost roubených staveb na hradisku nám dokládají pozůstatky velké budovy – ohořelé trámy, odkryté v severovýchodní části „Velkého Hradiska“. Tato stavba, stojící těsně u vnitřní strany valu, svědčí o dokonalé tesařské práci pozdně hradištní venkovské architektury, navazující zřejmě na starší tradici slovanské techniky dřevěných staveb, jak ukazuje ještě mohutnější kúlová stavba, situována na podobně strategicky exponovaném místě hradiště „Staré Zámky“ v Brně Líšni. Z vnější strany ležící příkop vnitřního valu byl v prodloužení napojen na vozovou cestu, která vedla na hradisko ze strany mírnějšího severovýchodního srázu. Ze strany severního, značně prudkého srázu traverzovala na „Velké Hradisko“ z údolí nahoru pěšina chráněna jakýmsi náspem, vzniklým při vyhloubením do stěny, který byl později z větší části spláchnut erozivním působením vody.“⁹

5 Architektura

Románská část [5] stavby se rozkládá na čtvercové základně s hranolovým jádrem a osmibokou nástavbou, kolem jsou ze tří stran připojeny půlválcové apsidy prostřednictvím odstupněných půlkruhových pasů, na západní stranu [6] se otevírá triumfální oblouk do čtyřbokého útvaru, dochovaného pouze v jeho masivním základovém zdivu. Podle Lubomíra Konečného: „bývala v něm nad obdélnou, dovnitř otevřenou (patrně vstupní) kobkou zaklenutou nejspíše valeně, situována panská empora, přístupná schodišťovou chodbičkou v zesílené jižní zdi (v základech zůstal dochován pouze nejnižší stupeň). Potvrzuje to i otisk vrcholu původní, mírně sférické stříšky západního útvaru nad obloukem empory.“¹⁰

Stejně sférické stříšky byly pravděpodobně i nad apsidami, není proto vyloučeno, že horní část západního útvaru s emporou byla zaklenuta konchou. Podle průzkumu byl v patře západní zdi nízký pravoúhlý otvor [7], [8], který ústil těsně pod vrcholem její stříšky v ose stavby a jehož práh tvořila konstrukce odstupněného oblouku. Tento otvor byl moc malý na to, aby se jím mohlo vcházet dovnitř kostela, ale podle zvýšenému ústí otvoru zevnitř lze předpokládat, že otvor sloužil pouze k osvětlení empory.

Lubomír Konečný uvažoval o křížové klenbě hranolu: „Klenba totiž konstrukčně nevynáší 4 zdi hořejšího oktogonu, jak by se zdálo. Její kupolovitý rub dosedl na pasy vnitřních oblouků spodního hranolu a byl vložen do mírně předstoupeného zdiva paty oktogonu tak, že zvýšil i práh zmíněného otvoru o poslední stupeň.

Je pravděpodobné, že klenba dodatečně překryla předpokládané, asi metr široké pendativy původní konstrukce pod čtyřmi stěnami oktogonu, běžné u všech evropských staveb tohoto typu. Charakteristické vertikální vyústění prostoru centrálního hranolu do osmibokého, popř. válcového tamburu prostřednictvím pendativů souviselo také s ikonografickým významem ústřední vrcholové kopule jakožto ideového centra celého chrámového interiéru, nebeské sféry.“¹¹ Dále Lubomír Konečný předpokládal, že nedochovaná původní kupole byla osmihranná a byla otevřena do malé lucerny.

Vnější architektonické členění osmihranného tamburu je rozděleno do dvou zón. Dole jsou uprostřed stěn půlkruhově uzavřené niky, nad nimiž, v horní zóně, jsou dvojité sdružená okna, zaklenuta střídavě půlkruhovými a trojstranně lomenými záklenky [9]. Okenní sloupky jsou kónické a bez hlavic s krychlovými patkami. Severní sloupky jsou původní a ty jsou s prstencem a nárožními drápky. Zdivo oktogonu je ukončeno malou římsou s mírně vyžlabeným profilem, která je stejná i u apsid.

Pravděpodobně věž neměla žádný vnitřní ochoz. Byla stavěna pomocí visutého lešení, po kterém jsou patrné otvory po rámech v šíři zdiva v úrovni spodní třetiny výšky.

Vnější plášť [10] apsid byl členěn úzkými okrajovými lisénami vybíhajícími z obvodového soklu, spojenými v podřímsí pásem pilovitého zubořezu a obloučkového vlysu na střídavě oblých a lomených konzolkách. To je dnes zachováno pouze na východní apsidě.

Východní apsida udávala hlavní osu celé stavby. Zatímco boční apsidy měly po jednom okně [11], východní měla tři [12]. Byla vysoká, obloukově uzavřená s úzkou špaletou.

Oltářní prostor je zaklenut křížovou klenbou o půlkruhovém profilu a byl o dva stupně převýšen oproti původní maltové podlaze lodi, která bývala o 70 centimetrů níž.

Lubomír Konečný také předpokládal zaniklý vstup do kostela: „po němž se nedochovalo žádných stop, musela prostředkovat jeho západní, odbouraná část. Nejspíše ústil v hlavní ose stavby do pravouhlé přízemní kobky (vstupní předsíňka?). Vzhledem k vnitřnímu zpřístupnění empory je méně pravděpodobné její přímé komunikační spojení s blízkým feudálním sídlem, doložené zejména u palácových kaplí západoevropských panovníků.“¹²

Zdivo z vnější strany končí římsou ze dvou řad přečnávajících kamenů a nad římsou je nadezdívka o jehlancové hraně. Ve stejné úrovni jako je římsa přechází zdivo v osmibokou zvonici. Podle vnějšího zdiva má dvoupatrové členění. V prvním patře je na každé straně oktogonu po jednom slepém, půlkruhově zaklenutém oknu. Ve druhém patře má každá strana jedno sdružené okno, které má sloupek kónicky ubíhající, ukončený sedlovitou hlavicí. Dále osmihran přechází v kužel. [13]

Celá západní stěna je z hladkých kvádrů, zatímco na severní zdi vystupuje ze stejného hladkého zdiva 135 centimetrů pod vrcholem triumfálního oblouku jeden kámen, který má stopu líce na vnější straně. Tento líc se shoduje s nasazením liseny na jižní zdi kostela. Na západní straně, nad triumfálním obloukem, se zachoval obrys, který má tvar gotikuzujícího oblouku. Snad tu kolem roku 1483 bylo gotické klenutí nad lodí. V té době byly pořízeny nové postranní oltáře a zvony a roku 1490 tu byl ustanoven farář. V tomto období byla ke kostelu přistavěna loď, jejíž stopy našel farář František Korec při dláždění kostela roku 1894.

Klenba nad centrálou je z lomového kamene. Na ní sedí čtyři hrany oktogonu. To je také z hladkých kvádrů. Na jižní straně je poznat, že slepé okno v prvním patře bylo prolomeno. I když z vnější strany je oktagon rozdělen do dvou pater, uvnitř první patro strop nemá, snad již od začátku bylo zakryto jen prkny a trámy. Uvnitř je kruhovitá forma, v několika prvních řadách u přechodu z oktogonu do kruhu jsou v rozích cihly krakovitě vysazeny.

Celý kostel je z tesaných kvádrů, které pocházejí z nedalekého lomu u Hrubšic. Tlusté jsou 7 až 23 centimetrů a dlouhé 26 až 59 ojediněle až 70 centimetrů. Opracování kamene popisují Eugen Dostál a Stanislav Sochor: „Opracování kamene je čisté. Součásti složitější, jako stoupající klenba ve špaletě oken, zubořez, obloučkový vlys s konsolkami, hlavice sloupků a záklenky sdružených oken jsou opracovány kamenicky dokonale, pravé úhly jsou přesné a rovněž zasazování je bezvadné, takže až překvapuje. Zdivo kvádrové je řádkové, při tom jsou liseny dobře zavázány; tam kde se objevuje ve zdivu kámen přes dvě vrstvy, je později vysazen, ačkoliv na západním průčelí pod střechou jsou zachovány kameny, jež jdou přes dvě vrstvy ze zdiva původního. Malta ve spárách je pevná, s pískem jemným a činí dojem malty nynější ze vzdušného vápna. Původně byly spáry hladce a rovně zarovnané až do líce zdiva, při čemž malta nikde nejde dál, než je šířka spáry. Stavitelsky je půdorys velice přesně založen, není nejmenší odchylky v úhlopříčkách čtverce nebo oktogonu; stěny jsou přesně kolmé; zakřivení apsid a půlkruhovitých kleneb je úplně přesně kruhové, bez jakékoliv deformace; podobně klenba křížová a triumfální oblouk jsou bez nejmenší deformace. Ze všeho je patrné, že na díle působil dokonale vycvičený, zkušený

stavitel a že měl velice dobré pomocníky, jak zedníky, tak kameníky.“¹³

Stav kamenů je dobrý, jen některé byly nahrazeny novými ze stejného lomu. Při opravě v roce 1894 byla okna v severní a jižní apsidě znovupostavená, byl odstraněn obloučkový vlys a okapová římsa. Ve stejném roce byla zbourána východní sakristie a postavena nová při severní zdi lodi [14]. Tím se na světlo dostala okna ve východní apsidě.

Velké stavební úpravy kostela proběhly asi na konci 15. století. Roku 1483 byl podle konsekračního záznamu vysvěcen hlavní oltář a sním i snad dva postranní oltáře ke cti sv. Trojice, apoštolů Petra, Pavla, Ondřeje a dalších svatých. Dřevěné boční oltáře byly odstraněny roku 1785. Svěcení oltářů bylo spojeno se stavebními úpravami kostela, kdy byla zbourána západní část a přistavěná nová obdélná loď. Celá románská část, tedy i centrále, která měla funkci lodi, byla proměněna v presbytář. Podlaha byla kvůli tomu zvýšena o 70 cm.

Přestavba probíhala ještě roku 1505, kdy na ni přispěl ivančický měšťan Ivan z Oslavan. Tato raně renesanční stavba poukazuje i na jižní vstupní portál, jehož obloukově uzavřené ostění bylo profilováno ještě gotizujícím výžlabkem s patkami. Jeho předsíňka je sklenuta křížovou klenbou [15]. Prostor lodi má od 16. století cihlovou valenou klenbu s dvěma páry styčných lunet mezi lisénami, s vytaženými hřebínky a lomenými čelními oblouky.

Románská část je téměř nedotčena přístavbou, jen byl odsekán kus západní zdi.

6 Inventář kostela

Na uvítání nového století byla vyrobena roku 1901 polychromovaná dřevořezba dvanácti obrazů Křížové cesty [16], [17]. Téhož roku byly vyrobeny i varhany s píšťalami [18].

Roku 1935 vyrobil Emil Hlavice ze Vsetína sochy patronů kostela, sv. Petra a sv. Pavla [19], [20].

Kostel byl v letech 1946-1947 renovován zevnitř i zvenčí. O jeho renovaci se zasloužil tehdejší farář P. Václav Buchta. Kostel byl uveden do původního stavu odstraněním vnitřní omítky, dříve zazděná okna za oltářem byla odkryta.

Další úprava proběhla v letech 1986 až 1987 díky faráři P. Amandu Mackovi. Z této doby má kostel nový oltář [21] a svatostánek [22] ze skleněných cihel, které byly vyrobeny v dnes již zaniklých rosických sklárnách. Byla také zasazena nová vitrážová okna [23] s malbou inspirované písní sv. Františka z Assisi od akademického malíře Jana Jemelky. Byly také vyměněny svícny, symbolizující věčné světlo a dva svícny na obětní stůl a svícen na paškál, zhotovené Otmarem Olivou z Velehradu.

Celkovou úpravu interiéru navrhli a na její realizaci se podíleli architekti Tomáš Černoušek a Miroslav Vochta.

V roce 1996 byly vyrobeny nové dubové lavice panem Karlem Pícou.

Před kostelem stojí kříž [24], představující Krista s Maří Magdalénou u paty břevna. Dílo z dílny autora kříže z Míšovic pochází ze sedmdesátých let 18. století.

Ve zvonici se nachází tři zvony. Nejstarší pochází z roku 1483 s reliéfním nápisem modlitby a se jmény evangelistů. Ten se dnes

již nepoužívá. Další dva byly pořízeny roku 1914, které byly během první světové války rozpuštěny a použity na válečné účely. Roku 1929 byly znovu ulity firmou Manoušek. Zvon Václav a zvon Petr a Pavel. Ale během druhé světové válce byly znovu rozpuštěny. Roku 1950 byly stejnou firmou ulity opět dva zvony s nápisy: „Válka vzala, láska vrátila“ a „Živé volám, mrtvé oplakávám“.

Kolem kostela býval do roku 1793 hřbitov, který se připomíná v listině z roku 1276. Podle této listiny patřily řeznovické desátky a podací právo kapitule na Staré Boleslavi, která měla na Znojemsku několik statků. Po hřbitově zůstala jen barokní márnice [25]. Nejzachovalejší náhrobní kameny byly přeneseny do vnitřních prostor kostela. Dále se v kostele nacházejí dva významné kamenné desky, o jejichž původu se vedly spory.

6.1 Křtitelnice

Na farní zahradě byla roku 1903 objevena dvoudílná křtitelnice [26]. O té se však také zmiňuje Gregor Wolný, že ji viděl v rohu kostelního chóru. Adolf Král se domnívá, že sokl a mísa pocházejí z různého období. Domnívá se, že se nejedná o jednu křtitelnic, ale o dvě mísy dvou různých křtitelnic.

Když se křtitelnice roku 1903 dostala do ivančického muzea, tamní ředitel Josef Vávra zapsal do inventáře, že je křtitelnice kamenná, 53 cm vysoká, osmiboká, románská asi ze 13. století. 53 cm je vysoká pouze mísa, nikoliv celá křtitelnice. Dokonce je možné, že křtitelnice byla sice objevena na farní zahradě v Řeznovicích, ale nemusí z Řeznovic pocházet.

Co se týče datace 13. století, je to proto, že do 12. století byla jiná forma křtu a křtitelnice se začaly používat od 13. století.

Výzdoba křtitelnice vypadá jako románská, ale i to není zcela jednoznačné. Spodní část, tvořící jednoduchý čtyřhranný sokl, pochází z románské doby. Vrchní část tvoří osmiboká mísa, tvořená dvěma zdobnými pásy. V první pásu jsou duté čtyřlísty a v druhém jamkovité kříže ve tvaru X. Čtyřlísty jsou už znakem nastupující gotiky. Velice svým tvarem připomínají gotické lípané kružby. Tudíž můžeme usuzovat, že horní část křtitelnice pochází z doby rané gotiky. Tedy tato část spadá po rok 1300 a ne před něj.

Jamkovité kříže ve tvaru písmena X dávají znát, že vrchní část křtitelnice pocházela patrně z cisterciáckého kláštera Hradiště nad Jizerou, založeném asi roku 1145.

Podobnou výzdobu jako řeznovická křtitelnice měla mít šestiboká křtitelnice v kostele sv. Jana Křtitele Na Zábradlí. Tato deska měla iniciály biskupa Heřmana, ale souvislost mezi kostelem sv. Jana Křtitele Na Zábradlí a biskupem je dnes již nejasná. Snad biskup kostel vlastnil.

Křtitelnice dokládá, že kostel od počátku nesloužil pouze k soukromé bohoslužbě knížeti a jeho družině, ale měl také funkce farního kostela, jako právo křtu a pohřbívání.

6.2 Kámen s dutým křížem

Vlevo od hlavního vchodu vedle dveří sakristie je čtvercový kámen s vytesaným dutým templářským křížem [27]. Původně byl kámen dáván do souvislosti s johanity, kteří nějaký čas kostel vlastnili, ale vytesaný kříž je jednoznačně templářský.

Boris Novotný uváděl ještě v roce 1981, že je kříž maltézského typu. Před polovinou 13. století náležely údajně Řeznovice

staroboleslavské kapitule. V letech 1252 – 1259 patřily špitálnickému řádu křižovníků s červenou hvězdou, který sídlil na Hradišti sv. Hypolita u Znojma. Poté je ženský cisterciácký řád v Oslavanech směnil za Mašovice řádu johanitů s komendou v Horních Kounicích. Z těchto událostí existují i písemné zprávy: „Albero, mistr špitálu sv. Františka v Praze, prohlašuje, že Karel, probošt na Hradišti sv. Hipolyta, směnil s oslavanským klášteřem ves Řeznovice za ves Mašovice.“⁴ a „Klášteř v Oslavanech se vzdává všeho práva, které měl jak sám, tak i oslavanský probošt Konrád ve vsi Mašovicích i patronátního práva nad tamním kostelem sv. Jana Křtitele. To vše vyměňuje s proboštem na Hradišti sv. Hypolita Karlem za ves Řeznovice a 46 hřiven.“⁴ Boris Novotný si myslel, že kříž je památkou na tyto události. Maltézský kříž [28] je sice velice podobný templářskému, ale s určitostí můžeme říct, že se jedná o památku na templáře.

Řád templářů přišel do Čech roku 1232. Usídlili se na Starém městě v Praze. První zmínky příchodu templářů na Moravu pocházejí z roku 1241 a 1242, kdy Bohuslav z Budkova daroval templářskému řádu se sídlem v Jamolicích osadu Olší u Doubravníka z vděčnosti, že ho jistý templář Kuno zachránil v bitvě s Tatary před smrtí¹¹.

O Jamolicích se zmiňuje i olomoucký biskup Bruno v listině z roku 1279, že patronátní právo v kostele v Horních Dubňanech s filiálními kostely v Dukovanech a Bohuslavicích náleží templářům.

Roku 1298 se jamoličtí templáři přestěhovali na blízký hrad Templštejn [29] a nedlouho poté jim náležely i Řeznovice.

Hrad byl postaven v letech 1281 – 1298. Kolem jádra stála téměř 12 m vysoká pětiúhlá hradba se zaoblenými nárožími, orientovaná tupým břitem ke směru pravděpodobného ohrožení.

Bohužel dnes už není možné zjistit přesné uspořádání celého jádra hradu. Podle Miroslava Plačka¹⁵ prostor zaujímal dvoukřídlé obytné stavení s malým dvorem, zvenčí přístupným brankou v hradbě. Poblíž stála zaklenutá cisterna. Hrad neměl žádnou věž. Celá jeho obrana spočívala na obvodové hradbě. Jednalo se o hrad s plášťovou zdí.

Po zrušení řádu roku 1312 bylo postaveno prstencové předhradí nad řekou a stavby za ní. Roku 1318 hrad král daroval bohatému kutnohorskému těžaři Bertholdu Pirknerovi, jehož synové hrad prodali Přibíkovi ze Šelenberka a roku 1376 ho páni z Lipé připojili ke krumlovskému panství. V roce 1379 se objevuje zpráva: „Drslav a jeho syn Jan ze Šelmberka prodávají a postupují Jindřichovi z Lipé, nejv. maršálkovi Českého království, a jeho dědicům za 3200 hř. gr. praž. moravského čísla hrad Templštejn a vsi Jamolice, Dobřínsko (Dobrencz), Řeznovice a Biskoupky (Byskupicz) s příslušenstvím a spolu s ručiteli slibují Jindřichovi a k jeho věrné ruce Ješkovi řeč. Ptáček z Pirkštejna, Benešovi z Kravař a Hanuši Kaplíři ze Sulevic prodané statky zpravit pod trestem ležení v Brně.“⁴

Na přelomu 15. a 16. století byl vestavěn nový palác na jihozápadě vedle brány, který se stal hlavní obytnou budovou. Kolem roku 1470 byla postavena mohutná štítová zeď, z důvodu častého obléhání. Ta se sice nedokončila, ale dochovala se v původním stavu a patří k nejmohutnějším takovým stavbám u nás. Hrad byl opuštěn asi po polovině 16. století. Dnes je hrad dokonce na prodej.

Podle Gregora Wolného byl v Řeznovicích roku 1310 pohřben komtur templářského řádu Ekko. Jeho náhrobek se bohužel nedochoval.

Bratr Ekko se k nám dostal až po pádu poslední državy křižáků v Palestině, tedy roku 1292. Snad pocházel z německých zemí. Z počátku spravoval řádové statky na Moravě a v Čechách, pak byl představeným celé Moravy, Čech, části Slezska a Rakouska.

O přímém vztahu templářů k Řeznovicím nejsou žádné zprávy. Jen, že po zrušení řádu roku 1312 byly Řeznovice uváděny do souvislosti s bývalými řádovými statky templářů.

Kámen má rozměry 45 cm X 45 cm. Pravděpodobně je to jeden ze 17 kamenů, které tvořily konsegrační kříže v kostele. Bývalo 12 pohledově sjednocených křížů a dalších 5 v oltářní menze. Je také možné, že dutý kříž mohl být oltářní schránkou, kdy si templáři kostel upravili a postavili nový oltář, aby tak označili svůj majetek.

6.3 Záhadná kamenná deska

Vedle templářského kamene se dnes nalézají náhrobní kameny s dlouho nevyluštným písmem [30]. O tomto kameni se zmiňuje i Bohuslav Balbín ve svém nedokončeném díle *Historické rozmanitosti Království českého*, že v roce 1662 viděl v kostele mezi Oslavany a Ivančicemi mezi dlážděním kameny se zvláštním písmem, které prohlásil za kumánské. Dodnes se dochoval pouze jeden. A i když se o rozluštění pokoušelo mnoho badatelů a písmo považovali za jiné, Bohuslav Balbín měl několik století před nimi pravdu.

Jedná se o kamennou plotnu se zaoblenými rohy s osmi a půl znaky po obvodu. Původně byl součástí kostelní dlažby, jak už se o tom zmiňuje Bohuslav Balbín, a kolem roku 1893 byl z podlahy vyjmut a zazděn do zdi u sakristie.

Znaky se snažilo rozluštit mnoho badatelů. Historik Antonín Boček kolem roku 1840 si myslel, že je zde napsáno: „Anno dnj. M. C. IV“. Chtěl dokázat datum založení kostela. Theodor Valazza roku 1885 znaky považoval za zkomolenou cyrilici a vyšlo mu: „Rjäsdnjustschjäf“, což mělo znamenat Řeznovice. Mořic Trapp, kustod Františkova muzea v Brně, považoval znaky za templářské číslice. Archeolog František Adámek v roce 1934 postupoval obdobně a četl zleva doprava: „ Bože našz bzu....“.

Až teprve roku 1954 písmo rozluštil orientalista dr. Pavel Poucha, který se vyjádřil takto: „Bohuslav Balbín, který psal o tom, že kdesi na Moravě blíže Brna je kostel, jehož podlaha je pokryta náhrobními deskami nad hroby tam pohřbených Kumánů – jméno Řeznovice neuvedl; místo jsem objevil teprve já se svou paní roku 1954. A když jsem kámen uviděl, poznal jsem hned, že ten jediný náhrobní kámen není psán tzv. slovanským písmem hlaholským, nýbrž toto písmo napodobujícím písmem ujgurským, kterého později začali užívat Mongolové. A když jsem toho svého objevu užil, přečetl jsem na tomto kameni slova Margus, což je poturčené Markus... Měl tedy B. Balbín pravdu, i když se o tom později pochybovalo.“¹⁶

Kumáni byli turecky mluvící národ kočovníků. Osídlili velkou a malou Kumánii na středním toku řeky Tisy. Podnikali vpády do okolních zemí. V první polovině 13. století se podařilo Mongolům jejich útoky odrazit a část si i podrobili. Zbylí Kumáni požádali uherského krále Bélu o pomoc a nová území v Uhrách. Poté se usadili kolem řeky Dunaje v Uhrách. Splynuli s maďarským obyvatelstvem. V polovině 13. století spolu s uherským vojskem vtrhli na Moravu, kterou vyplenili. V bitvě na Moravském Poli roku 1278 stáli na straně Rudolfa Habsburského proti Přemyslu Otakaru II. Jejich vojska plenila a

pustošila celou zemi. Neunikla jim vesnice a města v okolí Pohořelic, Rajhradu, Dolních Kounic a Oslavan. Roku 1304 táhli od Ivančic směrem na Třebíč a dlouhou dobu se vojsko rozkládalo mezi Rosicemi a Oslavany. Přepadli a vypálili celé město Ivančice. Lidé, kteří se schovali před pohany do kostela, uhořeli. V této době museli projít kolem nebo přes Řeznovice. Kumány v blízkém okolí Řeznovic připomíná vršek Kumán, který se tyčí u Ivančic nad meandrem řeky Rokytné.¹⁷

6.4 Náhrobní kameny vladyků z Budkovic

Tento kámen je velice poničen s těžko čitelným nápisem. Pochází asi z roku 1549. Původně tam snad podle Adolfa Krále stálo, že „L.P. (1549?) před Hromnicemi umřela urozená vladyka Bohunka z Artisowitz (Ertišovic?) a na Budkovicích, žena pana Jana Herulta a zde je pochována“¹⁶.

Vedle tohoto kamene je zazděn i další, který jej doplňuje. „L. P. 1549 v pátek před Božím narozením umřel jest urozený vladyka pan Jan Jindřich Herult z Herultic na Budkovicích a je zde pochován etc.“¹⁶.

Druhý kámen má znak dvou k sobě přivrácených račích klepet na polském štítě s helmou, klenotem na točnici, se dvěma račimi klepety proti sobě a s fanfrnochy.

6.5 Náhrobní kámen paní Markéty Hadburkové

Kámen pochází z roku 1584, kdy ve dvě hodiny „v noci dne 7. dubna zemřela urozená paní Markéta Hadburková

(Hardburková?) ze Sobošic, vdova po panu Jiřím Zárubským z Hoferčic a na Červené Lhotě¹⁸.

Na náhrobku je reliéf ženy [31], s výraznými portrétními rysy důstojné starší ženy, v sepjatých rukou drží květinu. Oblečena je do slavnostního dlouhého ženského pláště s pravidelným svislým kanelováním. Na hlavě má čepec vdané ženy z konce 16. století.

V pravém horním rohu je znak s figurou psa hledícího doprava, kolčí helma a klenot ze pštrosích per. Podobný znak, ne však zcela stejný, má jiný kámen v kostele. A to náhrobek Jindřicha Hadburka ze Sobošic. Zde je písmo zcela nečitelné.

6.6 Náhrobní kameny rodiny Ridů z Hrubšic

Jedná se o dva kameny. Jeden patří kameníkovi Petru Ridovi a druhý jeho neprovdané dceři Kateřině.

Kámen Petra Rida [32] z roku 1575 s česko-německou legendou má ve štítě kamenické nástroje a značku.

Jeho dcera [33] zemřela roku 1584. Je zde v reliéfu zobrazena jako klečící postava dívky s dlouhými vlasy, oděné v dlouhé splývající šaty.

Zpracování reliéfu Kateřiny Ridové se podobá reliéfu Markéty Hardburkové. Je možné, že oba náhrobní kameny jsou dílem bratra Kateřiny Bartoloměje Rida, jehož kamenická huť byla v blízkých Hrubšicích a pracovala na dalších okolních památkách.

Rodina Ridů z Hrubšic je spojována s královským architektem a kamenickým mistrem Benediktem Rejtem z Pístova. Jedná se snad o moravskou větev rytířů z Pístova.

6.7 Jiné náhrobní kameny

V kostele najdeme i jiné kameny, na kterých jsou pouze nápisy o zemřelých.

Jeden z roku 1582 náležel Pavlu Šedivému [34] ze Sedlejova u Telče a jeho vnukovi Gedeonu, synu nekatolického řeznovického faráře Jana Sedlejovského.

Další z roku 1603 patřil Ctiboru Hostakovskému [35], patnáctiměsíčnímu synovi Tristana Hostakovského, českého bratra v Ivančicích a majitele tvrze v Biskoupkách. Zde je znázorněn polský štít s heroldskou figurou, buvolí roky v klenotu, členité fanfrnochy.

7 Nástěnné malby

Po odstranění vnitřní omítky ve čtyřicátých letech 20. století byly ve východní apsidě kolem prostředního okna objeveny malby pocházející kolem roku 1450. Jedná se o figury apoštolů sv. Ondřeje [36] a sv. Jana Evangelisty [37]. Oba mají kolem hlavy nimbus. Nad nimi jsou polopostavy andělů s nápisovými páskami a dekorem.

Sv. Ondřej je zpodobněn se svým typickým atributem „ondřejským“ křížem do tvaru X, na kterém byl ukřižován římským místodržitelem v Patrasu, jehož manželku přivedl ke křesťanství. Má tmavé vousy a dlouhé vlasy. Oděn je do bílého šatu s hnědým pláštěm kolem těla.

Sv. Jan Evangelista je pojat jako mladý muž bez vousů s červenými vlasy. V ruce drží otrávenou číši. To odkazuje na příhodu, která se mu stala v Efezu, kdy se ho Dianin velekněz pokoušel otrávit, aby vyzkoušel sílu křesťanské víry. Jan se napil, ale neotrávil se. Zde je oděn do červeného šatu s bílým pláštěm.

V konše najdeme již jen dolní cíp mandorly [38], ve které byl Kristus jako *Maiestas Domini*.

7.1 Nápis na zdi

V dolní části severní apsidy je šestiřádkový nápis typu „*textualis gothica formata*“, pocházející ze 14. století [39]. Nápis je provedený černou barvou přímo na kamenném zdivu, které bylo zalíčeno. Text se nepodařilo přečíst, nevíme, zda šlo o biblický citát nebo o pamětní nápis. Jelikož se nápis našel na kamenném

zdivu nízko nad zemí, dokládá to, že kostel byl v minulosti neomítnut, a že podlaha bývala asi o 70 cm níže než je dnes.

Na západní stěně je další nápis [40]. Jsou česky psané starozákonní texty, pocházející z doby kdy byl kostel spravován českými bratry, tedy asi od roku 1550 do roku 1622.

8 Románská architektura na Moravě

V Čechách se architektura rozvíjela dříve a ve větším množství hlavně díky velkému okruhu kameníků a stavebníků kolem vladaře, ale Morava spojila románské prvky s pozůstatky z Velké Moravy a vzniklo zde mnoho stavebních památek.

Se vznikem pražského arcibiskupství vzniklo i biskupství jihomoravské, které podléhalo arcidiecézi mohučskému. Sídlo biskupa snad byl Sekyřkostel nedaleko Mikulčic. Více informací se bohužel nedochovalo. Za několik desítek let byla tato dvě biskupství sloučena, ale i tato krátká chvíle stačila, aby na Moravě vzniklo mnoho moravských svatyní.

Asi během druhé čtvrtiny 11. století Břetislav nově uspořádal vládu a veřejnou správu na Moravě. Morava byla rozdělena na kraje, které kdysi tvořily „kmenové“ staroslovanské hrady. Vznikly nové krajské hrady, které byly střediskem státním, hospodářským i náboženským. Jednalo se zejména o hrad olomoucký, brněnský a přerovský. Téměř nic se z nich nedochovalo. Tyto hrady sloužily jako občanská sídla moravského knížete, ze kterých spravoval jednotlivé správní celky.

Hrady byly také budovány v pohraničí a sloužily zejména na obranu země. Takovými hrady na jižní Moravě byly Břeclav, Strachotín, Hrádek, Znojmo, Vranov a Bítov, které chránily pomezí mezi Dyjí a Dunajem. Na obranu proti Uhrům byl postaven na řece Moravě Spytihněv a proti Polákům zase Hradec u Opavy.

Nejstarší románské kostely vznikaly na velkofarních obvodech. Podle listiny olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka

z roku 1131 bylo v té době na Moravě šest křesťanských kostelů, vzniklých na knížecích hradech. Byly to kostely sv. Petra v Olomouci na předhradí, kostel sv. Jiří v Přerově, kostel sv. Michala v Brně na předhradí, kostel Nanebevzetí P. Marie ve Znojmě na předhradí a kostel ve Spytihněvi.

Ze všech těchto kostelů se zachovala jen rotunda Nanebevzetí P. Marie, dnes rotunda sv. Kateřiny. Jde o nástupce předpokládané hradištní svatyně sv. Hypolita. Z této rotundy lze předpokládat podobu i funkci ostatních zaniklých kostelů. Tyto kostely stávaly pravděpodobně na předhradí a měly tvar válcové plochostropé lodi s podkovovitou nebo půlkruhovou apsidou, zaklenutou konchou nebo zakrytou dřevěným stropem. Díky tomu, že byly centrální dispozice, můžeme usuzovat, že se jednalo především o soukromé kaple knížete na jeho sídle. Také je možné, že kostel byl i pro veřejnost jako velkofarní kostel.

Tyto prosté stavby byly charakteristické také pro pozdější románskou architekturu. Navazovaly na domácí velkomoravské rotundy, které se dochovaly alespoň jako zříceniny. Je možné, že moravské rotundy také ovlivnili poutníci, kteří putovali do svatovítského kostela v Praze a rozšiřovali svatováclavský kult.

Z konce 11. století pochází rotunda sv. Pantaleona v Pustiměři u Vyškova. Jedná se složitější dispozici stavby. Na západní straně plochostropé lodi stála hranolová věž s tribunou. Jednalo se o soukromý farní kostel, který stával na neopevněném dvorci zeměpanského velkostatku. Takovou podobu i funkci mohly mít i další rotundy jako byly v Brně a Olomouci.

Tyto stavby vznikaly vládnoucí vrstvou jako obnova christianizace.

Zanedlouho začaly vznikat i první kláštery. Jako první přišli na Moravu, stejně tak i do Čech, benediktini. Roku 1048 byl založen klášter v Rajhradě Břetislavem I., roku 1078 klášter na Hradisku u Olomouce knížetem Otou a jeho manželkou Eufemií a klášter v Třebíči založený roku 1101 údělníky Litoldem a Oldřichem. Ani z jednoho kláštera se z doby románské nic nedochovalo.

Dvanácté století bylo ovlivněno především reformami olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka, který usiloval o vymanění církve ze závislosti na světských úřadech. Rostl vliv šlechty, posouvaly se hranice, vznikaly nové osady a více se komunikovalo se sousedními státy. Toto všechno mělo vliv i na architekturu. Rozšířil se typ baziliky jako funkce biskupského dómu.

Jednou takovou stavbou byl biskupský dóm sv. Václava v Olomouci vysvěcený roku 1131 Jindřichem Zdíkem, který sem přenesl biskupské sídlo a zřídil zde kapitolu. Jednalo se o plochostropou baziliku s několika portály.

Novým sídlem českého panovníka se stal Vyšehrad, kde Vratislav zahájil velkolepou stavební činnost. Naopak tomu velmoži zakládali drobné kostelíky podélné nebo centrální. Za Vratislava se začala osamostatňovat řemesla a vznikaly nové osady, Češi začali studovat v zahraničí, kam se konaly i dlouhé poutní cesty.

Kultura rychleji vzrostla ve 12. století za Vladislava II. nejen v Praze, kde nechal postavit mnoho důležitých staveb, ale i v dalších oblastech směrem k hranicím. Dokladem toho jsou kamenné stavby, především kostely. Díky vzrůstajícímu počtu velmožů rostl i počet kostelů, které byly jimi založené.

Vladislav II. zakládal mnoho klášterů i s pomocí Jindřicha Zdíka, povolal do Čech nové mnišské řády.

Rozvoj bazilikální dispozice, kterou uvedl olomoucký dóm, zasáhl ve 12. století i kostely klášterů jako je Třebíč, Hradisko u Olomouce. Ke konci 12. století byly zakládány premonstrátské kláštery. Jsou to kláštery v Louce u Znojma nebo Rosa Coeli v Dolních Kounicích.

Na Moravě ve 12. století převládaly drobnější stavby. Jednou skupinou byly rotundy, tvořené centrální dispozicí. Takovou rotundou byla rotunda v Podolí u Jemnice, kde stál opevněný dvorec. Z kostela se zachovala pouze válcová věž. Podobná rotunda vznikla i na Řípu. Dalšími rotundami z tohoto období na Moravě jsou kostely sv. Máří Magdalény v Šebkovicích a sv. Petra a Pavla ve Velkém Újezdě.

Dalším typem byly kostely s válcovou lodí a půlkruhovou apsidou jako kostely vlastnické na panském sídle. Jde o kostely sv. Václava ve Štěpkově, sv. Barbory v Častohosticích a v Plavči. Podobných kostelíků bylo mnoho, ale bohužel z této doby nemáme snad žádné písemné zprávy. Pravděpodobně byly plochostropé s apsidou s konchovou klenbou a některé z nich byly patrové, z obranných důvodů.

K těmto rotundovým stavbám můžeme přiřadit i kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích. Jádro zde netvoří válec, ale hranol nad půdorysem čtverce, ke kterému přiléhají na třech stranách půlkruhové apsidy. Nad klenbou přechází v oktogonální věžovitý útvar z vypracovaného kvádříkového zdiva. Na západní straně má dnes mladší přístavbu, ale dřív tu snad stála hranolová věž. Jedná se vlastně o kvadratickou centrálu.

9 Kvadratické centrály

Kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích je jedinou zachovalou stavbu svého druhu u nás. Rotundy se čtvercovou lodí a třemi nebo čtyřmi apsidami byly v českých zemích velmi vzácné. Do této doby bylo zdokumentováno pouze několik podobných staveb. Kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích, kostel sv. Petra a Pavla v Řeporyjích, kostel sv. Jana Křtitele Na Zábradlí v Praze, kostel v sázavském klášteře, kostel sv. Jana Křtitele ve Vliněvsi a dvoupatrová hradní kaple v Blatné.

Tyto naše románské stavby mohly být inspirované severoitalskými baptisteriemi z 11. a 12. století v oblasti bývalé Langobardie, stavěné jako doprovodné svatyně bazilikálních chrámů. Základním půdorysem těchto staveb byl čtverec, oktogon nebo ovál se čtyřmi nebo třemi apsidami, někdy i s pravouhlou západní předsíní. Centrální prostor byl otevřen do osmibokého nebo válcového tamburu uzavřeného kupolí někdy s lucernou. Dalším znakem lombardských baptisterií bylo vnější členění obloučkovým vlysem, lisénami, polosloupky a řadou malých oken v horní části.

Nejpodobnější stavbou tohoto typu řeznovickému kostelu je baptisterium v Mariano Comense [41] z 11. století. Je tvořeno hranolovým jádrem přecházejícím do oktogonu se čtyřmi půlválcovými apsidami, které jsou nasazené pomocí odstupněných pasů jako v Řeznovicích. Oktogonální tambur je ukončen kupolí. Vnější členění tvoří obloučkový vlys s lisénami. Tímto se mohla inspirovat kaple Všech Svatých v Řezně.

Baptisteria souvisela křesťanskou ideou zmrtvýchvstání jako vzkříšení k novému věčnému životu. To bylo podmíněno křtem a

smrtí. Zde mělo velkou symboliku číslo osm. V Bibli stojí, že osmý den je první den po sobotě a tedy začátek dalšího týdne, často je pak číslo osm i začátek nového období či nového, lepšího času. S tím snad souvisí, že bylo odedávna považováno za číslo šťastné. Z Bible se také dočítáme, že Bůh určil osmý den po narození vykonat obřizku. Také sv. Augustin měl osm za symbolické číslo vzkříšení. Protože vzkříšení z moci hříchu do nového života znázorňoval křest, mívaly staré křtitelnice formu osmiúhelníka. Dále v římských katakombách nalezneme osmicípou hvězdu jako znak P. Marie.

Lombardská baptisteria předcházely raněkřesťanská martyria, které měly funkci ostatkového kultu svatých mučedníků. Vyznačovaly se převýšením centrálního prostoru, kde byl soustředěn relikvijský kult, který byl později nahrazen eucharistickým kultem hlavního východního oltáře.

Na tomto typu martyrií byl postaven i Boží hrob v Jeruzalémě, zvaný také Anastasion. Je to mohutná ochozová rotunda se třemi apsidami a pravoúhlou předsíní, která obklopuje Kristovu hrobku.

Další velmi podobnou stavbou byla Kaple Všech svatých v Řezně [42]. Roku 739 bylo v Řezně založeno biskupství, kterému podléhaly celé Čechy až do roku 973, kdy vzniklo pražské biskupství. Od 8. do 17. století zde zasedal říšský sněm, na kterém byla vydána spousta rozhodnutí týkající se Čech a Moravy.

Kaple Všech Svatých byla vybudována v polovině 12. století pro biskupa Hartwiga II., který v Řezně působil mezi lety 1155 - 1164, jako náhrobní kaple. V kapli se nachází cyklus fresek z této doby.

Základními architektonickými prvky je kaple velice podobná Řeznovicím. Vnější plášť vyjadřuje základní hranol a přechod v oktogon, kvádřikové zdivo, tři apsidy kolem. Apsidy jsou půlválcové, ale přiléhají až k vnějšímu líci hranolu a chybí zde západní empora. Západní zeď je vsazena do zdi řezeňského dómu sv. Petra, který je ve stylu vrcholné gotiky.

Vnější členění tvoří bohatě profilované římsy a sokl, obloučkový vlys s římsovými konzolami nesený pilastry s římsovými hlavicemi a pravouhlými útvary náhrobních svítidel v ústí oken.

Z této doby pocházejí písemné prameny, které připomínají v Řezně účast na stavbě italské stavebníky ze severní Itálie, se kterými byl biskup Hartwig v kontaktu.

9.1 Kostel sv. Jana Nepomuckého Na Zábradlí

Na původním místě, kde kdysi stával kostel Jana Nepomuckého Na Zábradlí [43], stojí dnes budova činžovního domu. Toto území patří k nejstarším oblastem v Praze. Osada je zde doložena již na počátku 12. století. Kostel sv. Jana Křtitele Na Zábradlí byl postaven kolem roku 1120. Slovo „zábradlí“ znamená zbytek staré městské hradby při brance k řece. V roce 1367 dal Karel IV. tuto zeď při dnešní Anenské ulici zbourat kvůli přestavbě města. Kostel zde fungoval do roku 1784, kdy byl přestavěn na obytný dům za josefínských reforem, který byl roku 1896 zbourán v rámci asanace.

Roku 2001 proběhly stavební práce v prostorách sklepů a to umožnilo Národnímu památkovému ústavu realizovat výzkum.

Výzkum probíhal v suterénních místnostech domu a byl vymezen rozsahem stavebních úprav. Pod cihlovou podlahou a

podsypaným o tloušťce cca 20 cm se nalézaly početné zděné konstrukce s hroby. Průměrná niveleta korun zdí byla 186,1 m. n. m. Přírodní podklad zde tvořily výrazně antropogenně narušené sedimentární písčité hlíny vrchní partie nejnižší vltavské terasy.

Nevelké torzo vypálené jámy bylo nejstarším dokladem osídlení místa, náležející k raně středověkému železářskému horizontu Starého Města a narušené kamenným základem kostela. Následný historický vývoj místa byl již spojen se stavbou kostela.

Jaroslav Podliska ze Státního památkového ústavu hlavního města Prahy výzkum shrnul takto:

„Zcela nové světlo do poznání počátků kostela přinesl objev dvou zdí, půdorysně a stratigraficky se odlišující od známé stavby románské centrály. Ve východní části plochy bylo odkryto hrubé základové zdivo apsidy, přerušené na západní straně lodí románské centrály a na straně východní obvodovou zdí stávajícího suterénu. V návaznosti na tuto část byl v západněji položeném sektoru zachycen úsek obvodové zdi z opuky, zachovaný ve východní části v úrovni základu, v západní části v úrovni nadzemního zdiva s jednou řádkou opukových kvádrů na jižní lícové straně.

Nález části základu apsidy v nelogické poloze ve vztahu k dosud známé románské stavbě a následně dokumentace nevelkého úseku obvodové zdi shodných konstrukčních znaků na jižní straně, kolmo orientované k základu apsidy, jsou nezvratnými indiciemi existence starší sakrální stavby, předcházející dosud známé románské stavbě.“¹⁹

Tato stavba měla podélný jednolodní kostel s nejspíše obdélnou lodí, zakončený na východní straně širokou

půlkruhovou apsidou. Bohužel se nedochovala podoba západní části, která byla celkově odstraněná patrně již při gotické dostavbě románské centrály. Podélný kostel byl později nahrazen stavbou již známé centrály s čtvercovou lodí a třemi apsidami na severní, východní a jižní straně.

Výzkum odhalil pouze část kostela vymezené plochou suterénních prostor. Jednalo se o převážně základové partie kvadratické lodi s částmi bočních apsid. Závěry apsid byly vystavěny z lomové opuky. „Důležitým přínosem pro poznání podoby románské centrály se stala dokumentace její do doby výzkumu neznámé západní části v podobě původně kvadratického útvaru, situovaného v ose hlavní lodi kostela. Technologickou zvláštností této stavby jsou velké břidlicové desky dokumentované na koruně odhaleného opukového zdiva, především v exponovaných místech stavby (nároží). K pravoúhlé části románské centrály byl na západní straně připojen kvadratický útvar patrně na čtvercovém nebo obdélném základu. Z přístavby zůstaly zachovány pouze části severní obvodové zdi se zachovalým jižním lícem a částečně porušená jižní obvodová zeď se vstupním otvorem při jejím západním konci. Obvodové zdi byly na spáru přizděny k západní straně centrály. Přístavba byla vystavěna opět románskou stavební technikou za použití opukových kvádříků v nadzemní části zdiva.

Gotická stavební etapa zasáhla do podoby stavby realizací nové prostornější lodě na západní straně centrály, která nahradila starší kvadratické útvary. Z této etapy se podařilo zdokumentovat masivní obvodové zdivo z lomové opuky na severní a jižní straně lodi. Ke gotické stavbě byly na její severní a jižní straně dodatečně připojeny drobné užitkové přístavby, odhalené pouze ve fragmentárním stavu.“¹⁹

Při tomto výzkumu byly objeveny hrobové celky, které se nalézaly především v interiéru stavby, ale také kolem objektu na jeho jižní straně. Celkem bylo nalezeno 25 hrobů s nejméně 27 pohřbenými jedinci. Každý pohřbený jedinec byl jednotně uložen v natažené poloze na zádech s rukama zkříženými na těle nebo položenými podél těla s tradiční orientací hlavou k západu a nohama k východu, bez jakýchkoli milodarů. V prostoru gotické lodi se při její stavbě vytvořil výrazný hrobový horizont, tvořený několika etážemi hrobů. Průzkum nedosahoval až k podlahové části kostela.

Bylo zjištěno, že zde stála starší sakrální stavba, která porušovala nejstarší raně středověký železářský horizont Starého Města datovaný do průběhu 11. až do první poloviny 12. století. Vznik starší stavby lze tak předpokládat v první čtvrtině 12. století. Nejspíše po polovině 12. století byl starší kostel zbořen a poté nahrazen architektonicky náročnější románskou centrálou.

„Časové zařazení vychází hlavně ze stavebně historického rozboru, které ji datuje do 2. poloviny 12. století. V návaznosti na novostavbu, spíše však v nevelkém časovém odstupu po její výstavbě, byla k západní straně kostela přizděna kvadratická přístavba se vstupem na jižní straně, provedená opět románskou stavební technikou.

Vrcholně středověká stavební fáze zlikvidovala západní část centrály včetně přístavby a připojila k původně románskému kostelu rozměrnou loď a o něco později drobné boční přístavky. Tradičně je vznik lodi předpokládán v průběhu 2. poloviny 13. století. Do doby farní funkce kostela náležejí i všechny doklady intenzivního pohřbívání jak v interiéru kostela, tak také na vnější straně stavby v místech bývalého hřbitova (13. – 16. století).

Po provedení výzkumu byly všechny odkryté stavební zbytky kostela zakonzervovány a převrstveny skladbou podlah.“¹⁹

Z kostela sv. Jana Nepomuckého Na zábradlí se dochovala i kamenná deska, původně tympanon, s reliéfem Krista na oslátku. Při přestavbě v roce 1784 byla přenesena do domu u Zeleného kloboučku, dnešní Divadlo Na Zábradlí. V té době zde byla i hospoda U Zlaté chaloupky, jejíž hostinský nechal tympanon osekát, obrátil ho na rubovou stranu a použil jako podstavec pro kuželky. Dnes je deska ve sbírkách Muzea hlavního města Prahy a jeho odlitek můžeme vidět vedle pokladny ve vstupní foyer Divadla Na Zábradlí.

9.2 Kostel sv. Petra a Pavla v Řeporyjích

Románský kostel [44] z poloviny 12. století měl čtvercovou loď a čtyři apsidy na bocích. Později byla přistavěna hranolová věž. V roce 1772 byl kostel barokně přestavěn, při které byla čtvercová loď nahrazena obdélnou lodí s novým kněžištěm.

Z původní stavby se zachovala asi jen čtvrtina, ale najdeme zde architektonický článek, který se nikde jinde nezachoval, a to západní apside. Dále se dochovala i přilehlá věž se sdruženými okny a zbytky zdiva v nárožích lodi.

9.3 Kostel sv. Kříže v sázavském klášteře

Základy kostelíku se nachází v severní zahradě kláštera. Kostel ke cti sv. Kříže postavili slovanští mnichové, když se vrátili z vyhnaní do Uher. V roce 1070 byl slavnostně vysvěcen biskupem Jaromírem. Stavba sloužila místním laikům, kteří žili

bok po boku sázavských mnichů. Kolem kostela se našly pozůstatky jejich obydlí, řemeslných dílen a pohřebiště.

Byla to kvadratická centrála se čtyřmi apsidami. Svým půdorysem připomínala tvar řeckého kříže.

9.4 Kostel sv. Jana Křtitele ve Vliněvsi

Na návsi se až do roku 1866 nalézal románský kostel, po kterém dnes zbyly jen základy. Na jeho místě byl postaven nový kostel, jehož autorem je architekt generace Národního divadla Josef Zítek.

Odborníci se domnívají, že jeho prototypem bylo mauzoleum Gally Placidie v italské Ravenně. Kostel ve Vliněvsi tvořila čtyřboká centrála se čtyřmi pravoúhlými kněžišti a západní věží.

9.5 Hradní kaple v Blatné

Zde na skalisku byl postaven hrad Blatná, po kterém se zachovala jen přízemní část hradní kaple v západním nádvoří. Kaple pocházela z doby kolem roku 1210. Ve 14. století byla zbourána a na jejím místě byl postaven kamenný palác s monumentální hranolovou věží. Kaple byla centrální dvoupatrová, je spíše považována za karner.

10 Závěr

O datování počátku stavby kostela se vedou spory. Nejsou dochované žádné zakládací listiny. Většina historiků se shoduje na období kolem poloviny 12. století.

Kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích byl snad postaven úředním knížetem Konrádem, proti kterému český kníže Vladislav II. táhl na trestnou výpravu. Vladislav II. dobyl Znojmo, hlavní sídlo Konrádova údělu.

Když Konrád dosáhl milosti, dal se do oprav po plenění Znojemska. Při té příležitosti dal postavit románský dvorec s kostelem sv. Petra a Pavla.

Kostel je sice nazýván rotundou, ale nejde o klasickou rotundu, jak ji známe. Tedy s kruhovou centrálou. Zde se jedná o kvadratickou rotundu, kdy centrálu tvoří čtverec. Kolem čtvercového prostoru jsou ze tří stran přiřazeny půlválcové apsidy. Čtyřboký centrální prostor přechází v patře do oktogonu s románskými sdruženými okny, zakončeného jehlanem s kuželem na vrcholu.

Na západní straně snad stála původně věž, ale kolem roku 1500 zde byla postavena chrámová loď. V této době se z celé románské části stal presbytář.

Ve vnitřních prostorech kostela najdeme i dva tajemné kameny, nad kterými si mnoho badatelů lámalo hlavu. Jde o kámen s templářským křížem a o kamennou desku s ujugurským písmem Kumánů.

Mimo těchto kamenů najdeme v kostele i náhrobní kameny, které byly přeneseny ze zaniklého hřbitova, který býval kolem kostela. Po hřbitově zbyla jen barokní márnice. Na náhrobních kamenech nalezneme precizní reliéfy, které mohou být dílem

hrubšického kameníka Bartoloměje Rida, který je spojován s královským kameníkem a architektem Benediktem Riedem.

Jak již bylo několikrát zmíněno, řeznovický kostel je vlastně kvadratická centrála. V České republice bylo několik málo těchto rotund, ale žádná z nich se nedochovala. Nejpodobnější stavbou byl kostel sv. Jana Křtitele Na Zábradlí, který byl roku 1896 zbourán v rámci asanace. Ve střední Evropě je nejbližší kaple Všech svatých v bavorském Řezně. Odtud někdo předpokládá název Řeznovic i to, že se na stavbě řeznovického kostela podíleli kameníci z Řezna.

Kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích slouží k duchovnímu rozvoji i dnes. Od října roku 1997 byla farnost přifařena k Ivančicím, odkud přijíždí farář každou neděli i svátky sloužit mši svatou. V dnešní době se kostel stává turisticky vyhledávaným objektem.

11 Summary

This bachelor thesis focuses on Romanesque church in Řeznovice which is the most preserved building of the same species in the Czech republic. Although there are no written records of the oldest history, some arguments for the dating of the church building exists. An establishment of the church is usually dated to middle of the 12th century. After mapping the existing literature on the subject, relevant to the respective object, the Romanesque church in Řeznovice was compared with older and contemporary analogues of buildings in Bohemia, Moravia and Europe in all relevant aspects. Based on these findings, was then attempted to characterize the building in the wider Central European context and also its definition in contemporary socio - functional context.

It is a quadratic rotunda, where the ground plan is a square. Half-cylindrical apses are assigned on three sides around the square space. Quadrilateral central space goes into the octagon on the floor grouped with Romanesque windows, culminating in a pyramid with a cone on top.

There is a few of such rotundas in the Czech Republic, but none of them survived. The most similar building was a church of St. John the Baptist Na Zábřadlí, which was demolished in 1896 during urban renewal. In Central Europe is the next All Saints' Chapel in Regensburg, Bavaria.

12 Anotace

Jméno a příjmení:	Lenka Holčapková
Katedra:	Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	Doc. Ing. Pavol Černý, PhD.
Rok obhajoby:	2011
Název práce:	Románský kostel v Řeznovicích
Název v angličtině:	Romanesque church in Řeznovice
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na architekturu a historii kostela sv. Petra a Pavla v Řeznovicích. Na základě zjištěných skutečností, byl posléze učiněn pokus o charakteristiku stavby v širším středoevropském kontextu.
Klíčová slova:	Řeznovice, kostel, rotunda
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis is focused on architecture and history of the church St. Peter and Paul in Řeznovice. Based on these findings, was then attempted to characterize the building in the wider Central European context and also its definition in contemporary socio - functional context.
Klíčová slova v angličtině:	Řeznovice, church, rotunda
Přílohy vázané v práci:	44 obrazových příloh
Rozsah práce:	99 s. (text 41 s., 58 071znaků)
Jazyk práce:	čeština

13 Poznámky

1. http://www.slosar.cz/24_17.html, vyhledáno 13. 5. 2011.
2. Ladislav Hosák, *Historický místopis země Moravskoslezské*, Brněnský kraj, Brno, 1934, s. 99, s. 110.
3. Augustin Kratochvíl, *Vlastivěda Moravská (II)*, Ivančický okres, Brno 1904, s. 304 – 305.
4. http://www.monasterium.net/ieekq/cz/home_cz.php, vyhledáno 4. 6. 2011.
5. Eugen Dostál, Stanislav Sochor: Kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích, *Časopis Matice moravské* 45, 1921, s. 1 – 10.
6. Ibidem, s. 10.
7. Ibidem, s. 7.
8. Ibidem, s. 8.
9. Boris Novotný, Výzkum výšinného mladohradištního opevnění Rokytné na Moravsko-krumlovsku, jeho hradební obvod a románský dvorec Řeznovice, *Vlastivědný věstník moravský* 33, 1981, str. 283, 284.
10. Lubomír Konečný, *Románský kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích*, Brno 1996, str. 8.
11. Ibidem, s. 10.
12. Ibidem, s. 11.
13. Dostál – Sochor 1921 (poznámka 5), s. 15, 16.
14. <http://templari.cz/templari-v-nasich-zemich/templari-v-cechach-na-morave>, vyhledáno 6. 6. 2011.
15. Miroslav Plaček, *Hrady a zámky na Moravě a Slezsku*, Praha 1996.
16. Adolf Král, Nové poznatky o románském kostele v Řeznovicích, *Vlastivědný věstník moravský* 38, 1986, s. 292.

17. http://archiv2.emetro.cz/www/index.php?id_clanku=25&id_cisla=2, vyhledáno 6. 6. 2011.
18. Král 1986 (poznámka 16), s. 293.
19. <http://www.archeopraha.cz/data/files/4/npu-vz2001.pdf>, vyhledáno 6. 5. 2011.

14 Literatura

Slavomír Brodesser, *Krajinou Oslavy, Rokytné a Jihlavy proti toku času*, Brno 2007.

Jan Břečka, Jiří Čejka, Jiří Doležel et al., *Ivančice. Dějiny města*, Ivančice 2002.

Eugen Dostál, Stanislav Sochor: Kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích, *Časopis Matice moravské* 45, 1921, s. 1 – 16.

Jaroslav Herout, *Slabikář návštěvníků památek*, Praha 1980.

Ladislav Hosák, *Historický místopis země Moravskoslezské*, Praha 1938.

Lubomír Konečný, *Románský kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích*, Brno 1996.

Lubomír Konečný, Zdenek Kudělka, Výzkum románské architektury na Moravě VI, *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*, 1988-89, s. 70 – 71.

Lubomír Konečný, Karel Kuča, Zjišťovací průzkum a rekonstrukce románského kostela sv. Petra a Pavla v Řeznovicích, *Archeologia historica* 13, 1988.

Adolf B. Král, Nové poznatky o románském kostele v Řeznovicích, *Vlastivědný věstník moravský* 38, 1986, s. 290 – 294.

Augustin Kratochvíl, Ivančický okres, *Vlastivěda moravská II*, Brno 1904, s. 303.

Zdenek Kudělka, Románská architektura na Moravě, in: Rudolf Chadraba, Klement Benda, Josef Krása et al., *Dějiny českého výtvarného umění I/1*, Praha 1984, s. 74 – 80.

Karel B. Mádl, Zbořený kostel sv. Jana na Zábradlí v Praze, *Památky archeologické* 17, 1897, s. 425.

Anežka Merhautová – Livorová, K vývoji románských centrálních staveb v Čechách, *Umění* 3, 1955, s. 128.

Boris Novotný, Archeologický výzkum hradu „Rokyten“ na Moravě z 11. až 1. pol. 12. st., jeho hradecký obvod a románský dvorec Řeznovice, *Archeologia historica* 6, 1981, s. 221.

Boris Novotný, Výzkum výšinného mladohradištního opevnění Rokytné na Moravsko-krumlovsku, jeho hradecký obvod a románský dvorec Řeznovice, *Vlastivědný věstník moravský* 33, 1981, s. 221 – 236.

Miroslav Plaček, *Hrady a zámky na Moravě a Slezsku*, Praha 1996

Josef Večeřa, *Románský kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích*, Řeznovice 2000.

http://archiv2.e-metro.cz/www/index.php?id_clanku=25&id_cisla=2,

vyhledáno 6. 6. 2011.

<http://kostel-reznovice.isidorus.net/dejiny-cz.htm>, vyhledáno

15. 4. 2011.

http://kostelyunas.net/?url=vineves_sjk_1.html&action=gallery,

vyhledáno 17. 5. 2011.

http://www.slosar.cz/24_17.html, vyhledáno 13. 5. 2011.

<http://templari.cz/templari-v-nasich-zemich/bratr-ekko>,

vyhledáno 18. 4. 2011.

<http://templari.cz/templari-v-nasich-zemich/templari-v-cechach-na-morave>, vyhledáno 6. 6. 2011.

http://www.archeopraha.cz/data/vyzkumy/arch_v_733.pdf,

vyhledáno 6. 5. 2011.

<http://www.hrady.cz/?OID=6134>, vyhledáno 7. 6. 2011.

http://www.monasterium.net/ieekq/cz/home_cz.php , vyhledáno
4. 6. 2011.

http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=B&sel_tema=26&sel_podtema=873&sel_text=2796, vyhledáno 4. 6. 2011.

http://www.romarch.cz/CZ/01_katalog/texty/reznovice.htm,
vyhledáno 15. 4. 2011.

<http://www.zamek-blatna.cz/zamek-blatna-erby.php>, vyhledáno
17. 5. 2011.

<http://www.zamek-zamky.com/cs/zamek-blatna>, vyhledáno
17. 5. 2011.

15 Seznam vyobrazení v příloze

- 1/ Řeznovice, historická mapa. Foto: <http://mapy.cz>.
- 2/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, pohled od jihu. Foto: Lenka Holčapková.
- 3/ Řeznovice, Horní a Dolní ves, stará katastrální mapa. Foto: Boris Novotný.
- 4/ Oslavany, klášterní kostel, východní apside. Foto: Lenka Holčapková.
- 5/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, půdorys románské části kostela. Foto: Lubomír Konečný, Karel Kuča.
- 6/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, pohled na východní část kostela. Foto: Lenka Holčapková.
- 7/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, pohled na východní apsidu s nízkým otvorem z roku 1973. Foto: Památkový ústav v Brně.
- 8/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, nízký pravoúhlý otvor v západní apsidě dnes. Foto: Lenka Holčapková.
- 9/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, vnější členění tamburu. Foto: Lenka Holčapková.
- 10/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, vnější plášť východní apsidy. Foto: Lenka Holčapková.
- 11/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, pohled na jižní apsidu s jedním oknem z roku 1973. Foto: Památkový ústav v Brně.
- 12/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, okna apsid. Foto: Lenka Holčapková.
- 13/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, vnější členění. Foto: Lenka Holčapková.

- 14/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, půdorysný plán kostela z roku 1946. Foto: Památkový ústav v Brně - E. Dufek.
- 15/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, jižní vstup s předsíňkou. Foto: Lenka Holčapková.
- 16/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, neznámý autor, křížová cesta, jižní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.
- 17/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, neznámý autor, křížová cesta, severní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková
- 18/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, neznámý autor, varhany, západní část lodi. Foto: Lenka Holčapková.
- 19/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, Emil Hlavice, socha sv. Pavla, východní apside. Foto: Lenka Holčapková.
- 20/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, Emil Hlavice, socha sv. Petra, východní apside. Foto: Lenka Holčapková.
- 21/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, sklárny Rosice, oltář ze skleněných cihel, kněžiště. Foto: Lenka Holčapková.
- 22/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, sklárny Rosice, svatostánek ze skleněných cihel, kněžiště. Foto: Lenka Holčapková.
- 23/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, Jan Jemelka, vitrážové okno, jižní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.
- 24/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, neznámý autor, kříž před kostelem. Foto: Lenka Holčapková.
- 25/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, barokní márnice. Foto: Lenka Holčapková.
- 26/ Ivančice, Muzeum města Ivančice, křtitelnice pocházející z Řeznovic. Foto: Boris Novotný.

- 27/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, kámen s templářským křížem, severní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.
- 28/ Maltézský kříž johanitů. Foto: Jaroslav Herout.
- 29/ Templštejn, zřícenina hradu z roku 1990. Foto: Slavomír Brodesser.
- 30/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, kamenná deska s kumánským písmem, severní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.
- 31/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, náhrobek Markéty Hadburkové, západní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.
- 32/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, náhrobek Petra Rida z Hrubšic, západní stěna lodi. Foto: Adolf Král.
- 33/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, náhrobek Kateřiny Ridové, severní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.
- 34/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, náhrobek Pavla Šedivého, západní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.
- 35/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, náhrobek Ctibora Hostakovského, západní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.
- 36/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, sv. Ondřej, východní apsida. Foto: Lenka Holčapková.
- 37/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, sv. Jan Evangelista, východní apsida. Foto: Lenka Holčapková.
- 38/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, dolní cíp mandorly, východní apsida. Foto: Lenka Holčapková.
- 39/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, gotický text, severní apsida. Foto: Lubomír Konečný.
- 40/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, starozákonní text, západní stěna lodi. Foto: Lubomír Konečný.

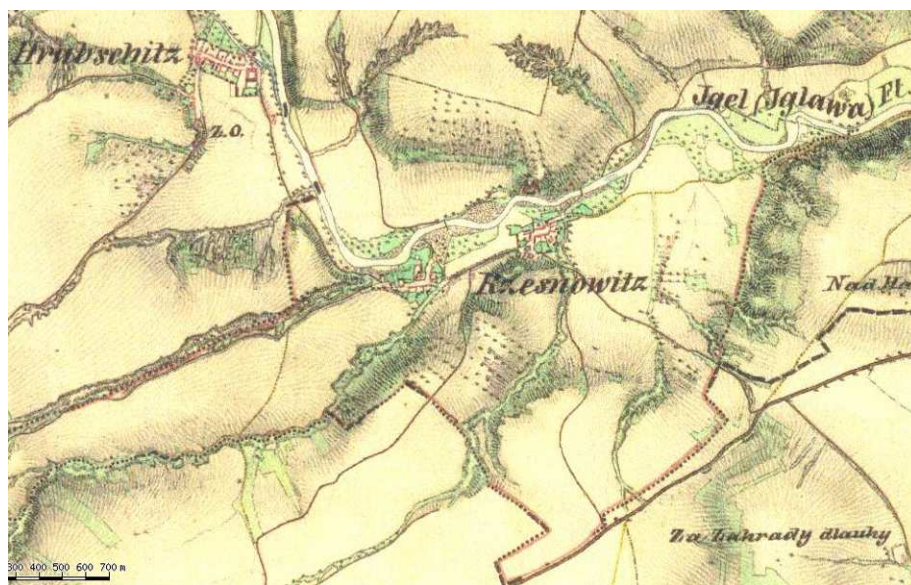
41/ Lombardie, baptisterium Mariano Comense. Foto: Lubomír Konečný.

42/ Řezno, kaple Všetech svatých. Foto: Lubomír Konečný.

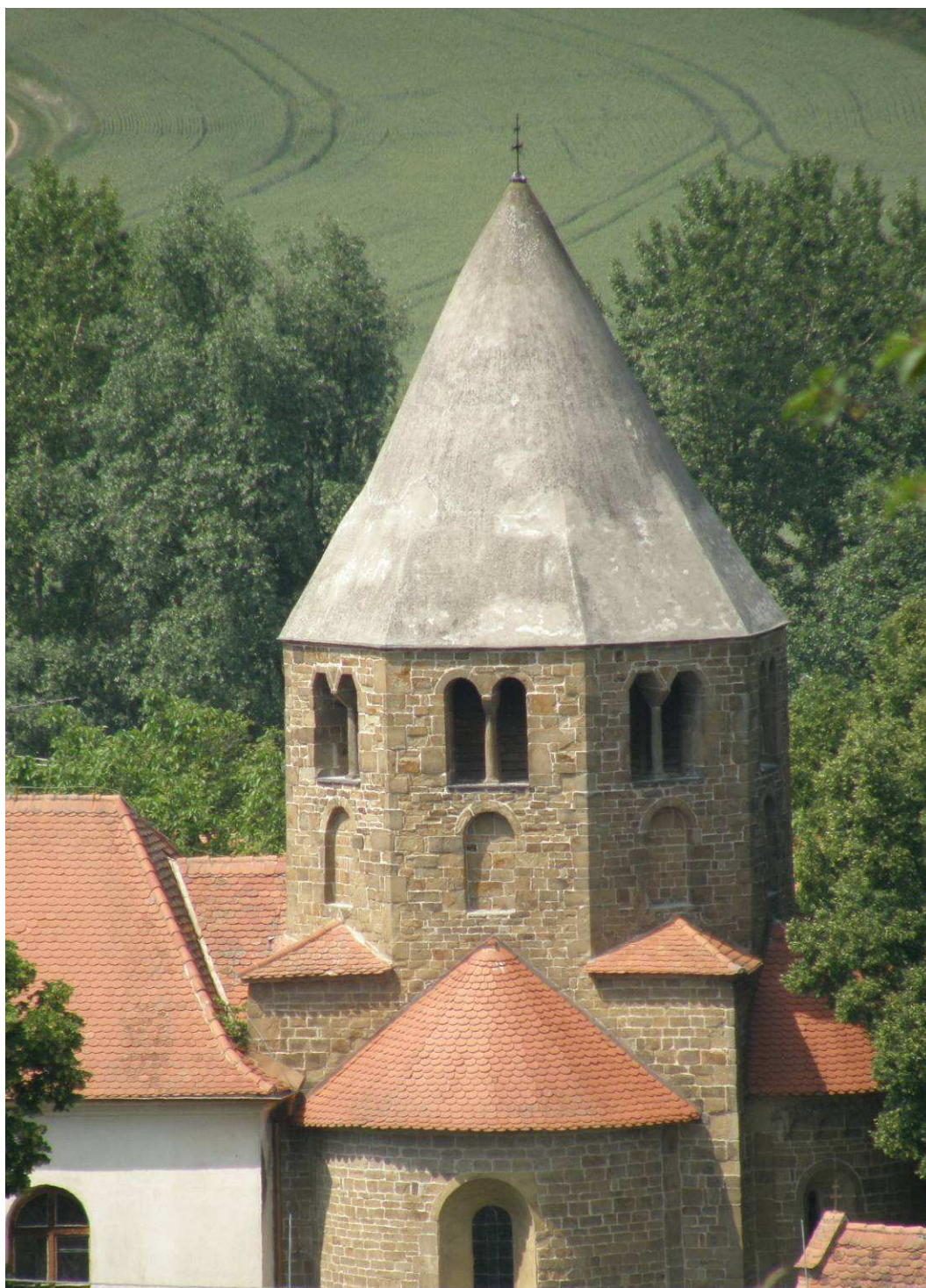
43/ Praha, kostel sv. Jana Křtitele Na Zábradlí. Foto: Karel Kuča, Lubomír Konečný.

44/ Řeporyje, kostel sv. Petra a Pavla. Foto: Karel Kuča, Lubomír Konečný.

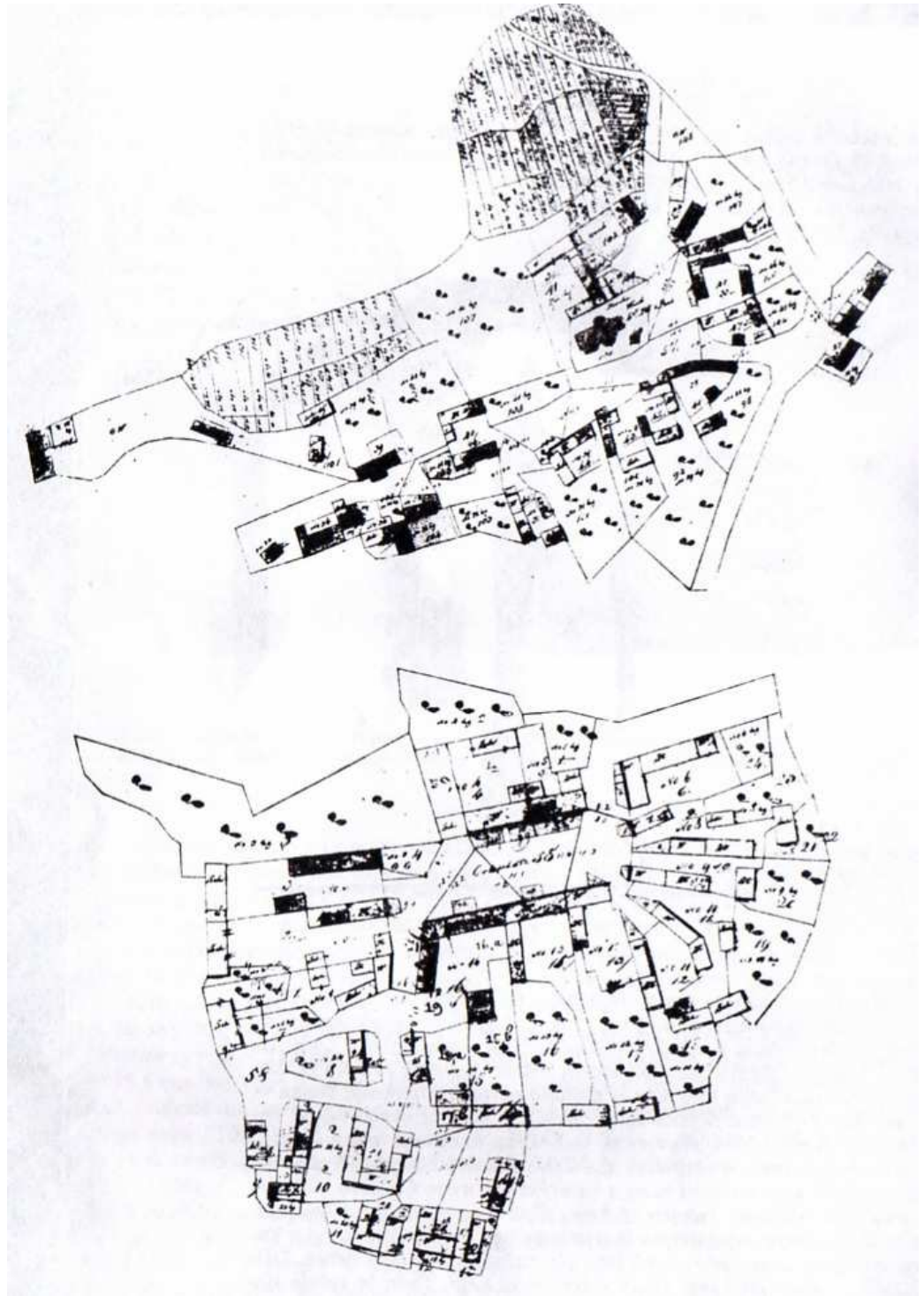
16 Obrazová příloha

1/ Řeznovice, historická mapa. Foto: <http://mapy.cz>.

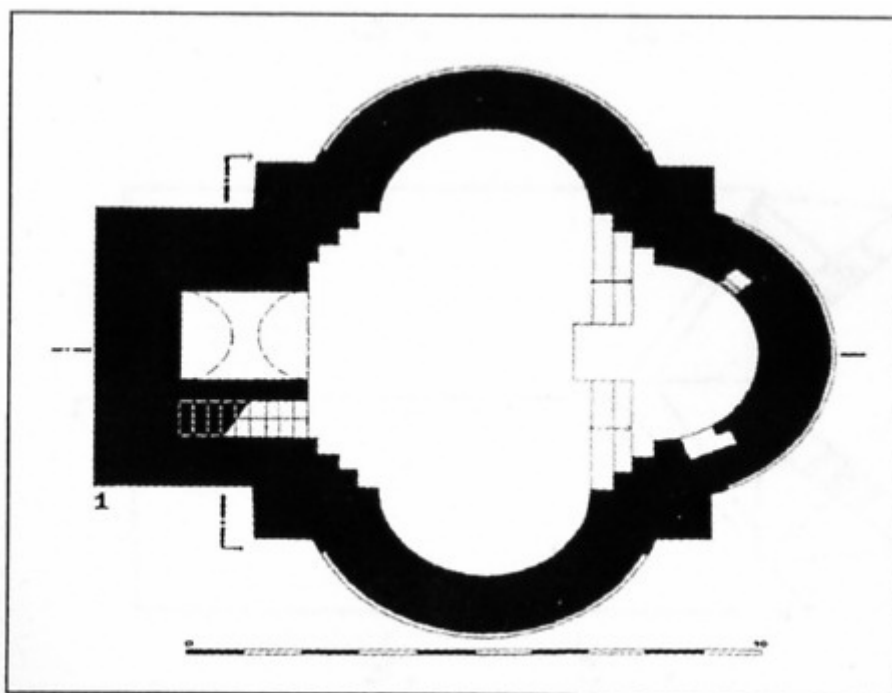
2/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, pohled od jihu. Foto: Lenka Holčápková.

3/ Řeznovice, Horní a Dolní ves, stará katastrální mapa. Foto: Boris Novotný.

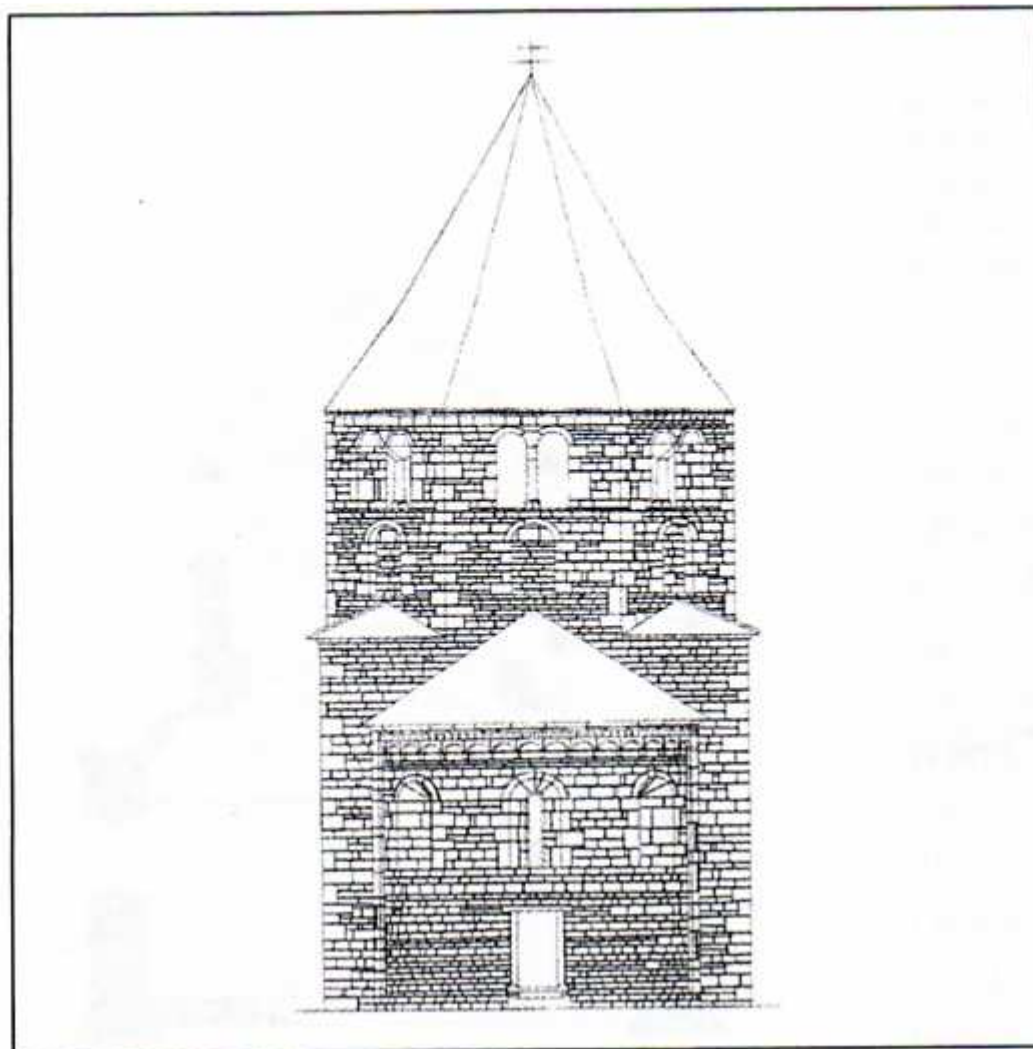
4/ Oslavany, klášterní kostel, východní apsida. Foto: Lenka Holčapková.

5/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, půdorys románské části kostela. Foto: Lubomír Konečný, Karel Kuča.

6/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, pohled na východní část kostela. Foto: Lenka Holčápková.

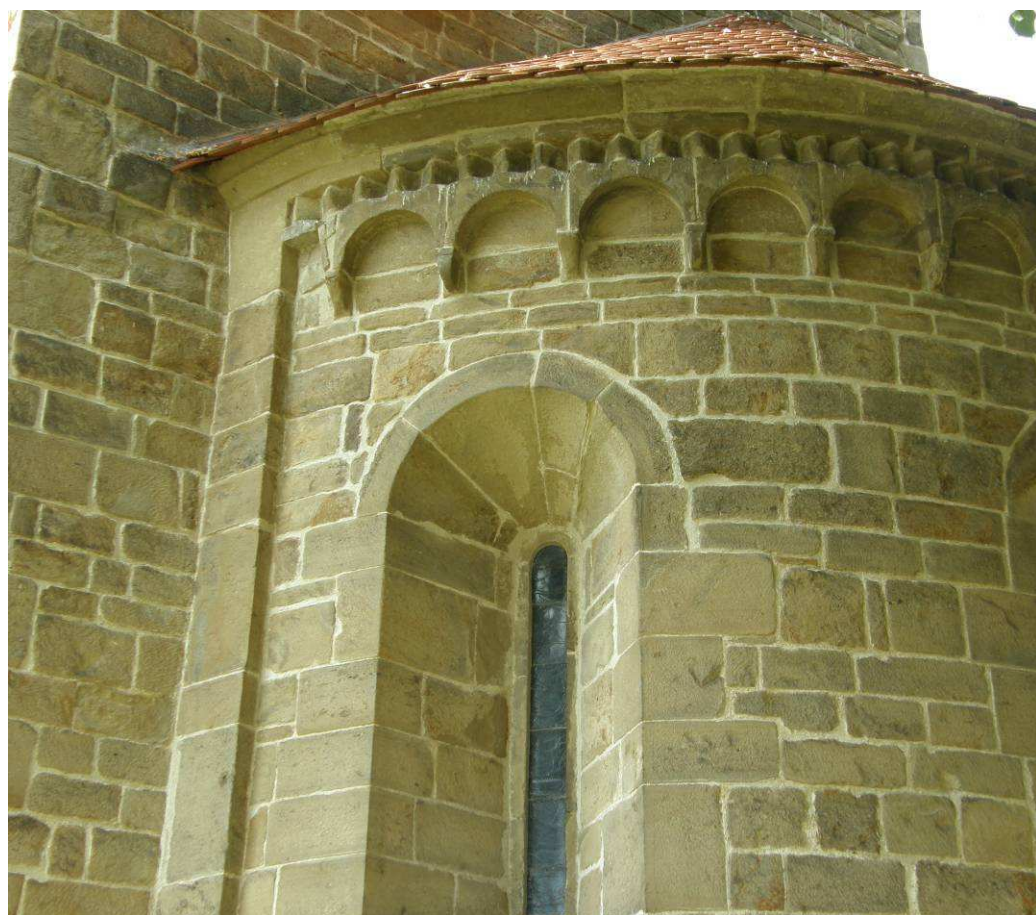
7/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, pohled na východní apsidu s nízkým otvorem z roku 1973. Foto: Památkový ústav v Brně.

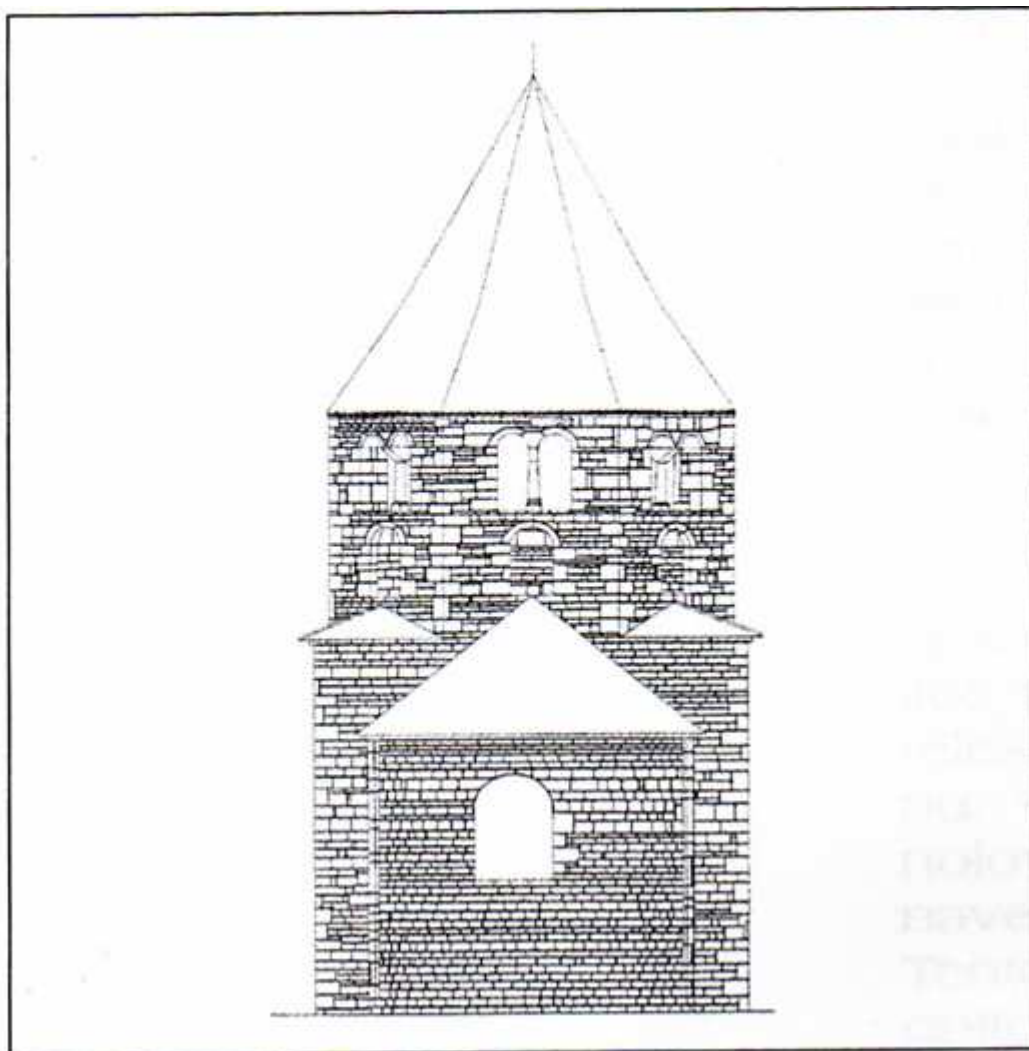
8/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, nízký pravoúhlý otvor v západní apsidě dnes. Foto: Lenka Holčapková.

9/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, vnější členění tamburu. Foto: Lenka Holčápková.

10/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, vnější plášť východní apsidy.
Foto: Lenka Holčapková.

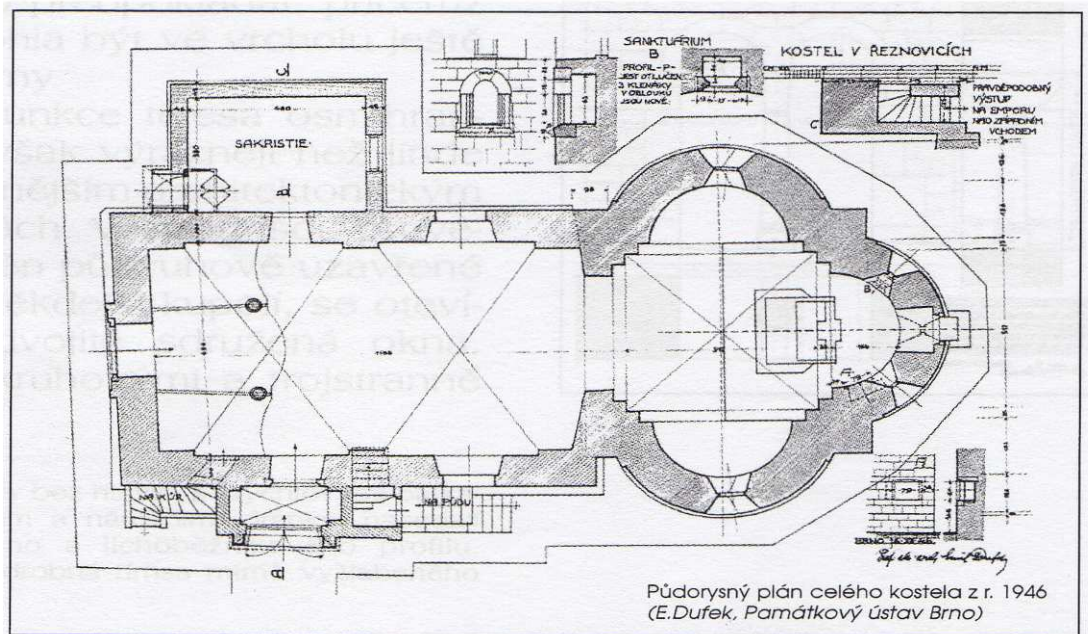
11/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, pohled na jižní apsidu s jedním oknem z roku 1973. Foto: Památkový ústav v Brně.

12/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla , okna apsid. Foto: Lenka Holčápková.

13/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, vnější členění. Foto: Lenka Holčápková.

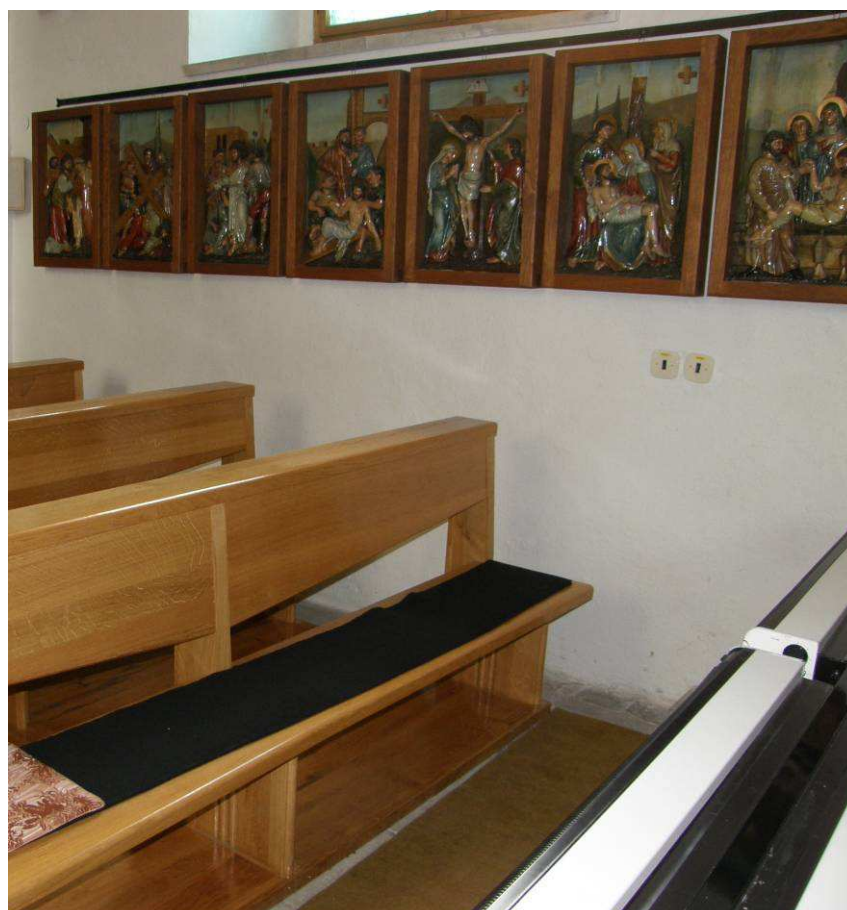
14/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, půdorysný plán kostela z roku 1946. Foto: Památkový ústav v Brně - E. Dufek.

15/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, jižní vstup s předsíňkou. Foto: Lenka Holčapková.

16/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, neznámý autor, křížová cesta, jižní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.

17/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, neznámý autor, křížová cesta, severní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková

18/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, neznámý autor, varhany, západní část lodi. Foto: Lenka Holčápková.

19/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, Emil Hlavice, socha sv. Pavla, východní apsida. Foto: Lenka Holčápková.

20/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, Emil Hlavice, socha sv. Petra, východní apsida. Foto: Lenka Holčápková.

21/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, sklárny Rosice, oltář ze skleněných cihel, kněžiště. Foto: Lenka Holčapková.

22/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, sklárny Rosice, svatostánek ze skleněných cihel, kněžiště. Foto: Lenka Holčápková.

23/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, Jan Jemelka, vitrážové okno, jižní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.

24/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, neznámý autor, kříž před kostelem. Foto: Lenka Holčapková.

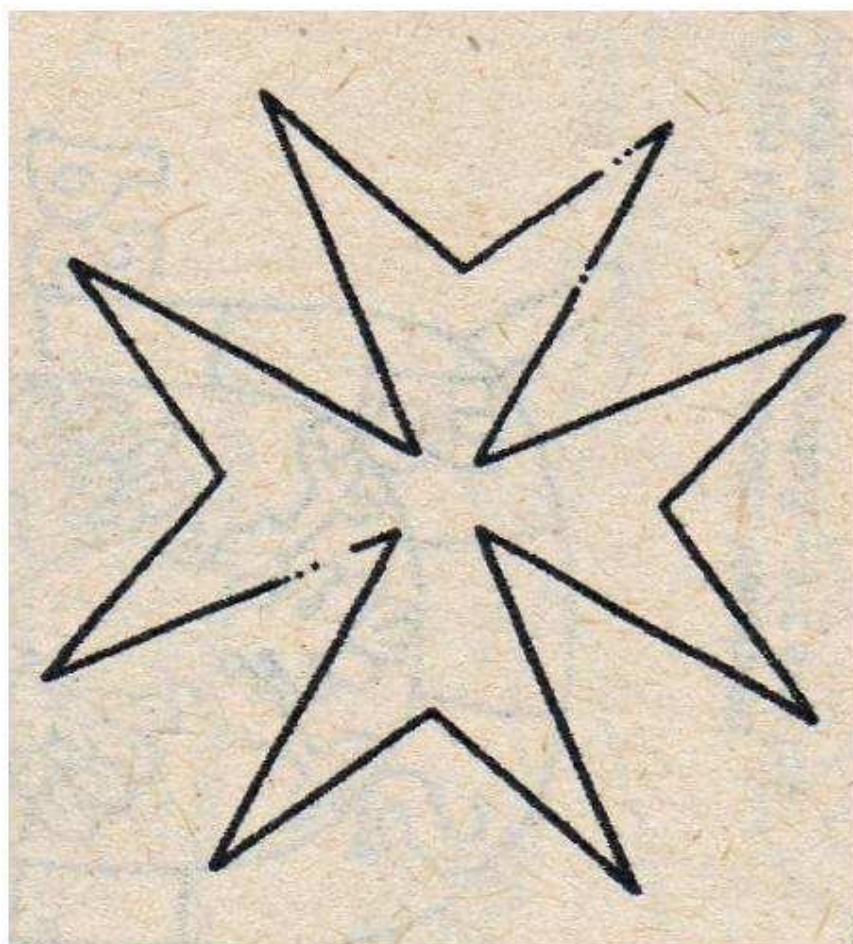
25/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, barokní márnice. Foto: Lenka Holčápková.

26/ Ivančice, Muzeum města Ivančice, křtitelnice pocházející z
Řezovic. Foto: Boris Novotný.

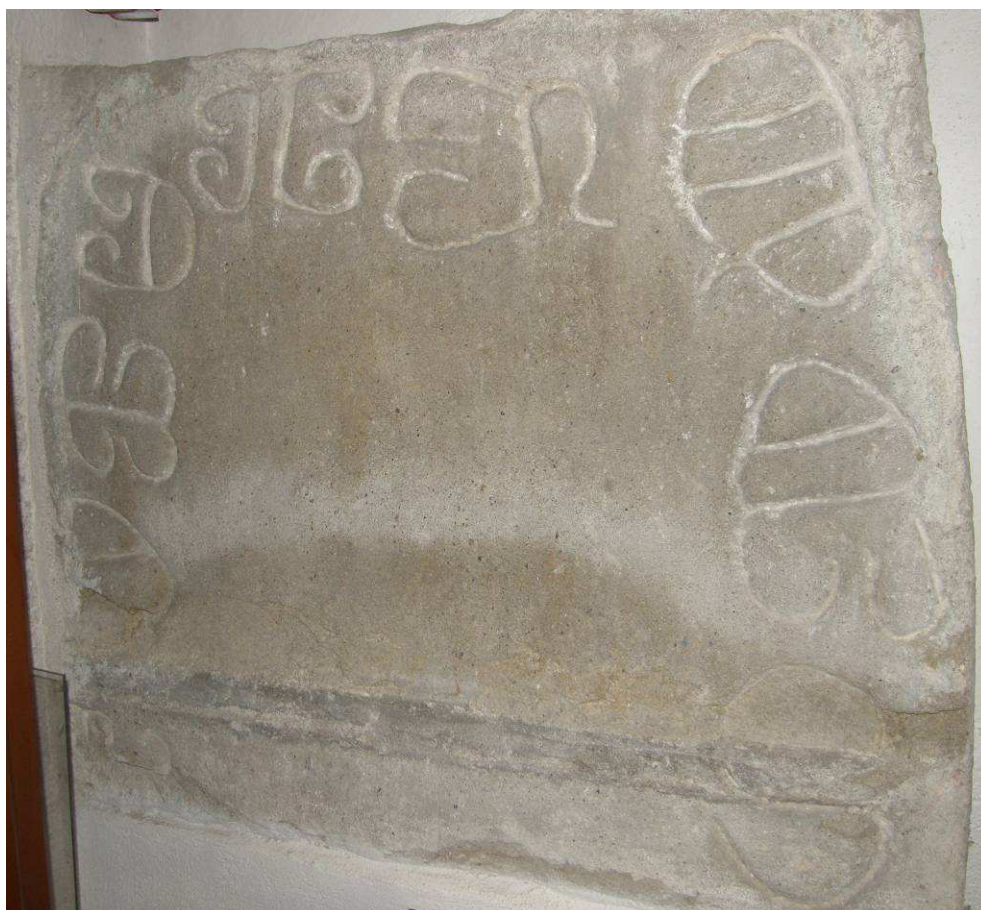
27/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, kámen s templářským křížem, severní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.

28/ Maltézský kříž johanitů. Foto: Jaroslav Herout.

29/ Templštejn, zřícenina hradu z roku 1990. Foto: Slavomír Brodesser.

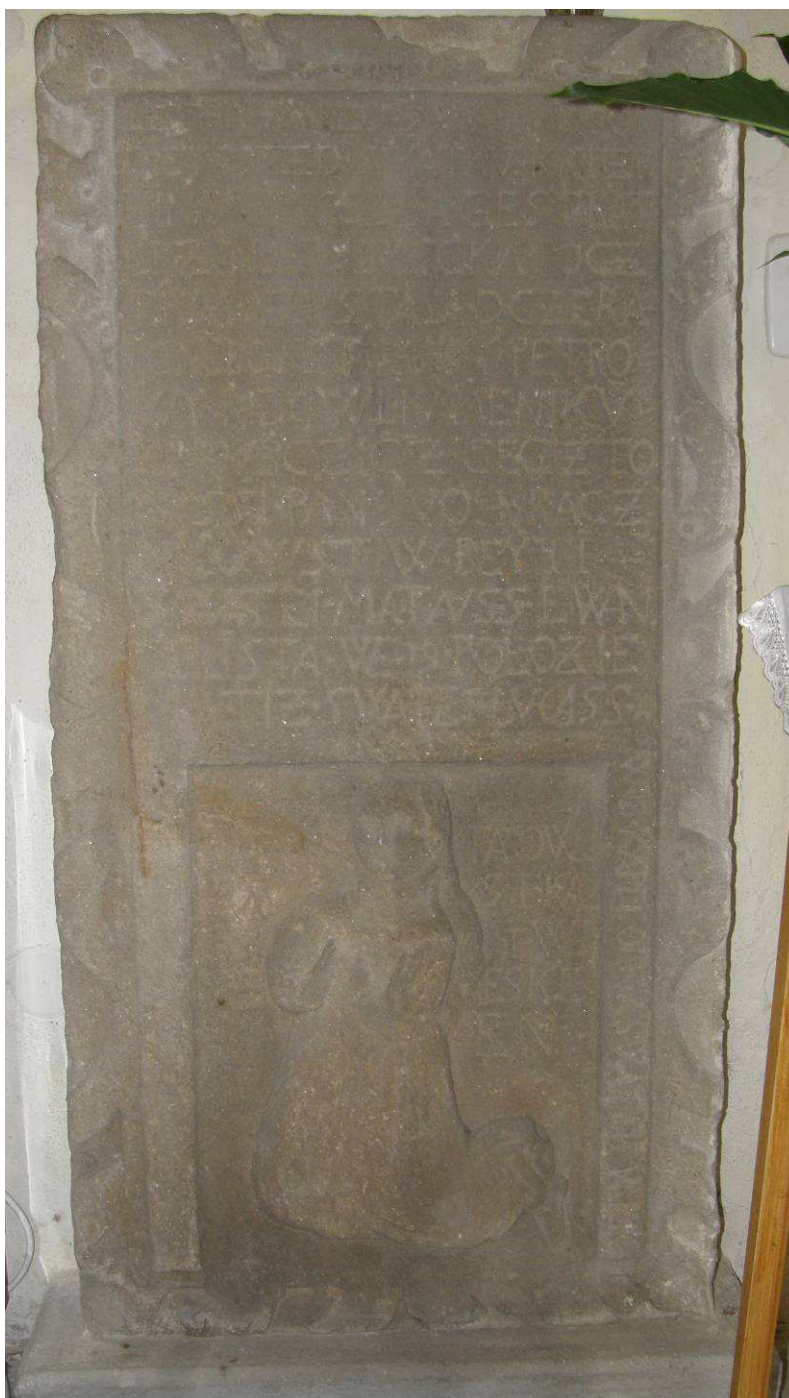
30/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, kamenná deska s kumánským písmem, severní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.

31/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, náhrobek Markéty Hadburkové, západní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.

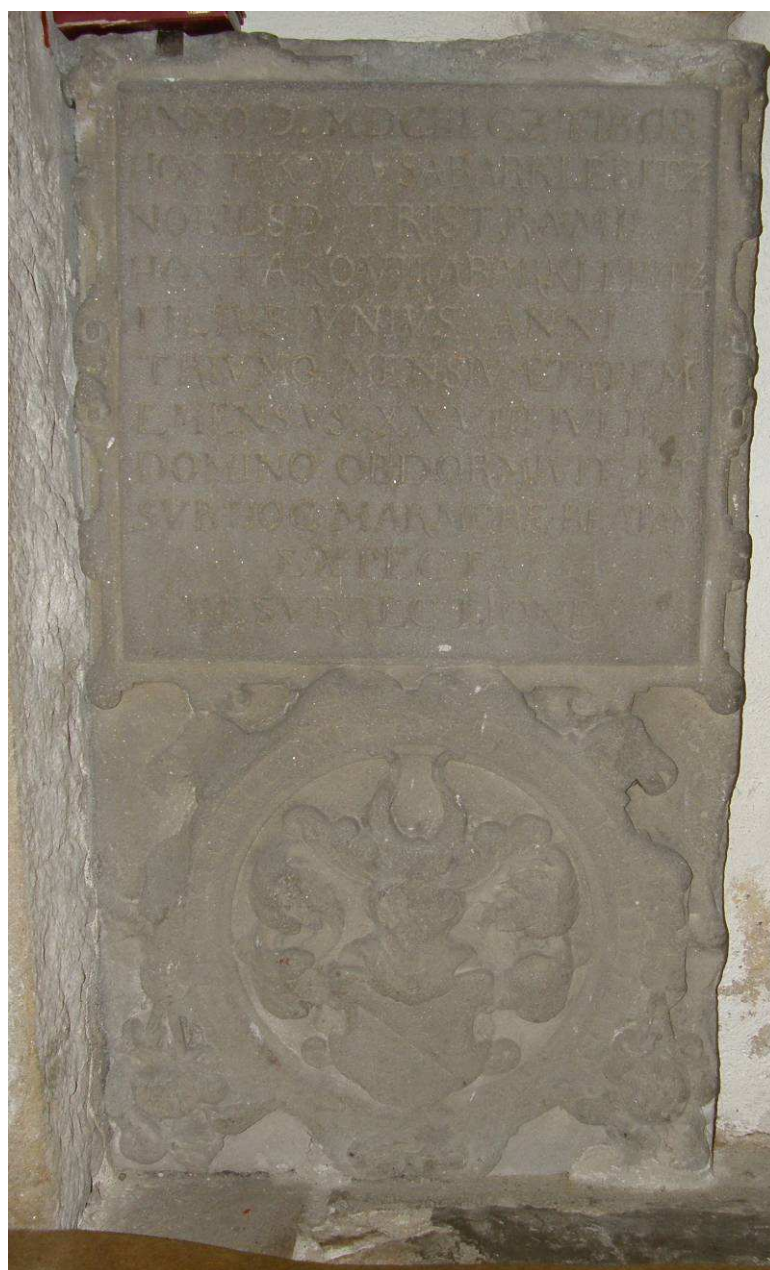
32/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, náhrobek Petra Rida z Hrubšic, západní stěna lodi. Foto: Adolf Král.

33/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, náhrobek Kateřiny Ridové, severní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.

34/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, náhrobek Pavla Šedivého, západní stěna lodi. Foto: Lenka Holčapková.

35/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, náhrobek Ctibora Hostakovského, západní stěna lodi. Foto: Lenka Holčápková.

36/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, sv. Ondřej, východní apsida.
Foto: Lenka Holčapková.

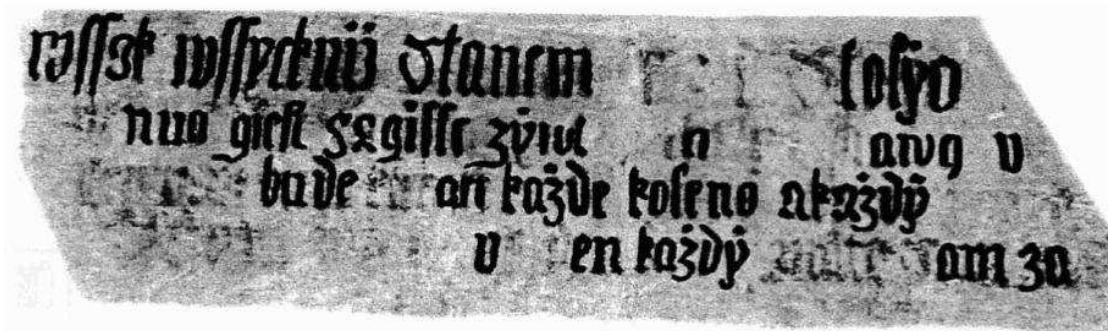
37/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, sv. Jan Evangelista, východní apside. Foto: Lenka Holčápková.

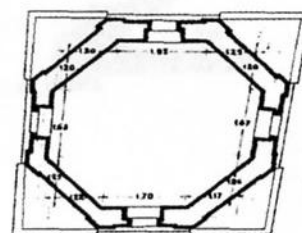
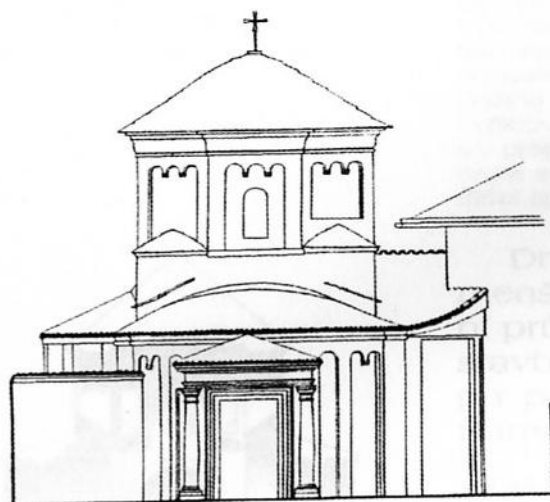
38/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, dolní cíp mandorly, východní apsida. Foto: Lenka Holčápková.

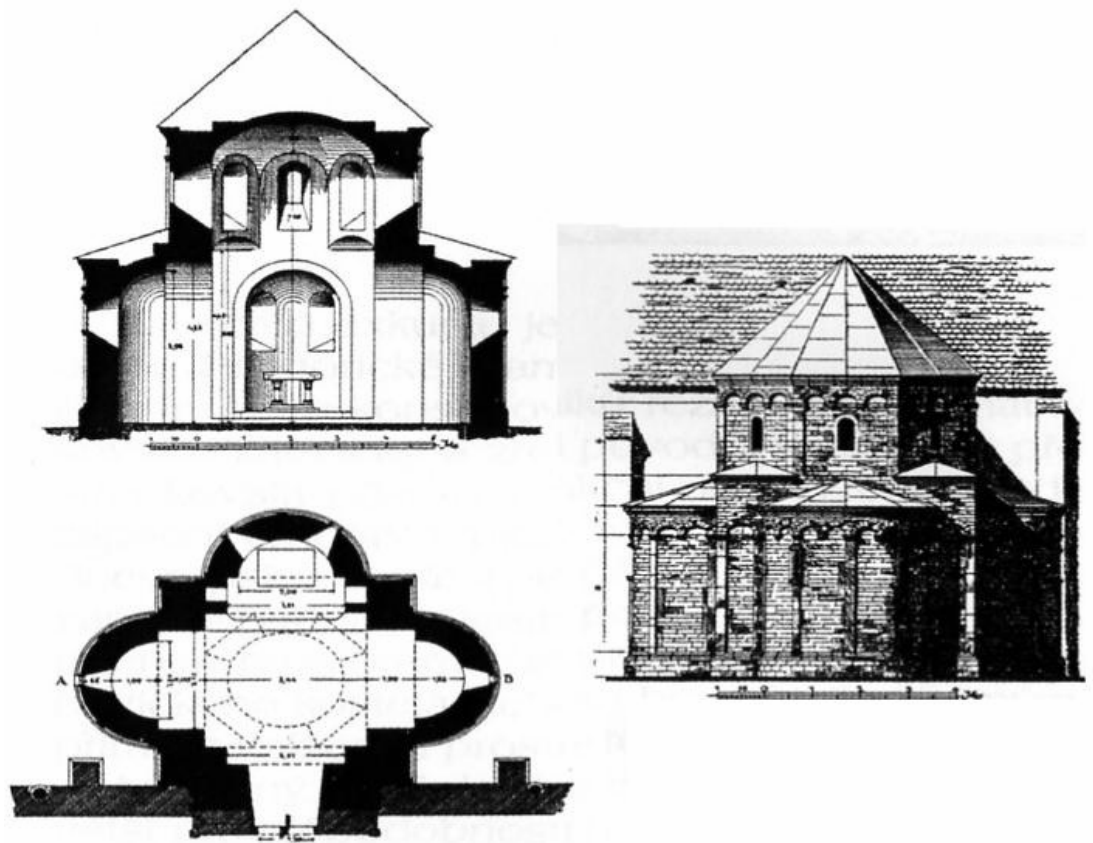
39/ Řeznovice, kostel sv. Petra a Pavla, gotický text, severní apsida.
Foto: Lubomír Konečný.

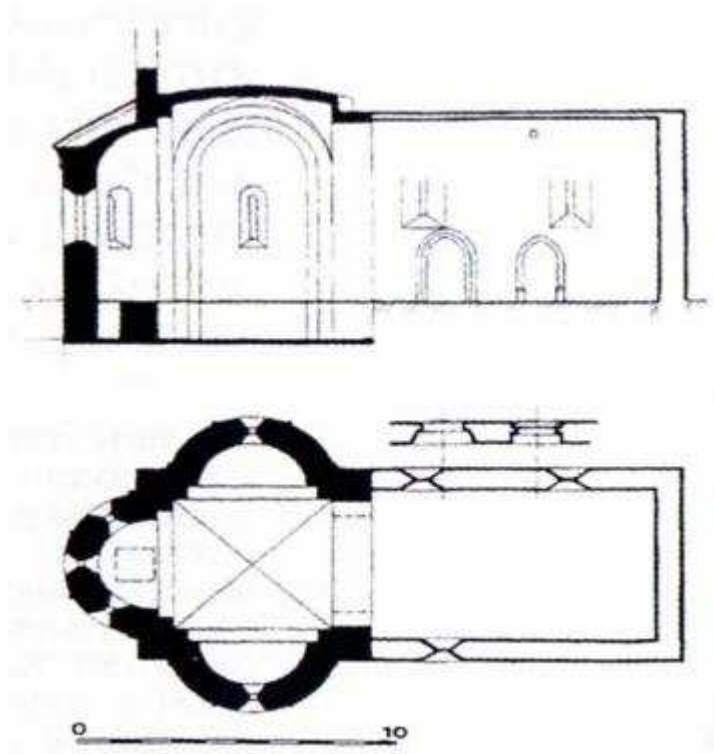
40/ Řeznovec, kostel sv. Petra a Pavla, starozákonní text, západní stěna lodi. Foto: Lubomír Konečný.

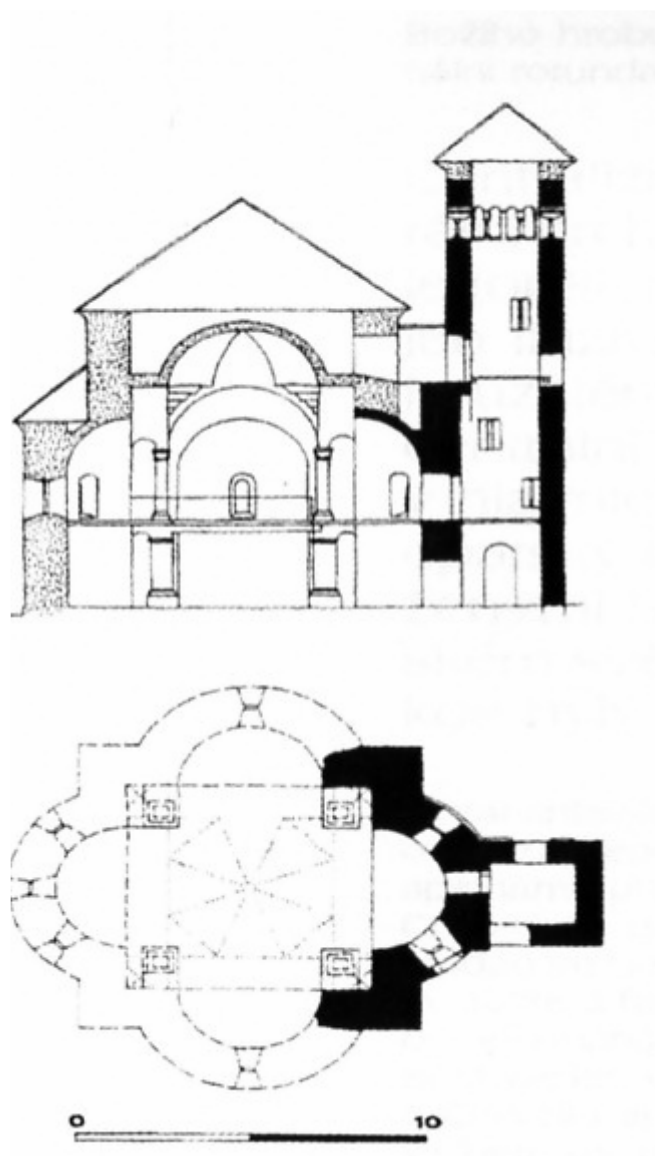
41/ Lombardie, baptisterium Mariano Comense. Foto: Lubomír Konečný.

42/ Řezno, kaple Věch svatých. Foto: Lubomír Konečný.

43/ Praha, kostel sv. Jana Křtitele Na Zábřeh. Foto: Karel Kuča, Lubomír Konečný.

44/ Řeporyje, kostel sv. Petra a Pavla. Foto: Karel Kuča, Lubomír Konečný.